Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXV | CELOVEC, PETEK, 11. JANUAR 1980 | ŠTEV. 2 (1950)

Nevarna zaostritev mednarodnega položaja

kot posledica uveljavljanja blokovske politike

Bolj kot kateri koli drugi dogodek trenutno zaposluje javnost položaj v Afganistanu, kjer sovjetska intervencija spet enkrat zelo jasno kaže, kakšna je dejansko blokovska politika, ki že vsa leta po drugi svetovni vojni merodajno oblikuje razvoj v svetu. V deklarativnih izjavah vse tja do svečano proglašenih načel Združenih narodov je govora o neodvisnosti, svobodi in nedotakljivosti držav — v vsakdanji praksi pa se prav ta načela kršijo na način, kakor da bi bila maksima mednarodnih odnosov ravno vmešavanje v notranje zadeve drugih držav. Pri tem je še posebno obsojanja vredna vloga, ki jo igrata Sovjetska zveza in Amerika kot vodilna protagonista v tej nevarni igri.

Ta vloga obeh velesil se v vsej grozovitosti kaže tudi na primeru Afganistana.

Moskva svojo intervencijo utemljuje s trditvijo, da so „zdrave" sile v Afganistanu prosile za vojaško pomoč na podlagi medsebojne pogodbe, ki sta jo pred kratkim podpisali obe državi. Češkoslovaški list „Rude pravo" imenuje akcijo sovjetskih vojaških sil v Afganistanu „internacionalistično pomoč"; vojaško posredovanje pa odobrava tudi vietnamska vlada. Tako na eni strani.

Na drugi strani, to je v bloku, ki mu stoji na čelu Amerika, je opaziti pravo medsebojno tekmovanje, kdo bo bolj odločen v obsojanju Sovjetske zveze in njene intervencije v Afganistanu. Vendar se skozi zgražanje vse preveč kaže licemerstvo, ki dosega višek v tvegani igri s Pakistanom, kjer zahodni blok v neposredni soseščini Afganistana sistematično priliva olja na ogenj in si ustvarja svoja oporišča na raznih mestih v tem vročem delu sveta — prav tako v tujih državah in pod pretvezo, da brani svobodo.

Torej sta si ena in druga stran zelo sorodni in nima ne ena ne druga nobenega vzroka in še najmanj pravico drugi nekaj očitati. Obema gre samo za eno: za širjenje in utrjevanje lastnega vpliva, pri čemer brezobzirno pohodita načela, ki jih deklarativno razglašata.

Poleg obeh velesil in njunih blokov z večjim ali manjšim številom držav, ki so prav zaradi blokovske povezanosti le pogojno neodvisne, pa se čedalje močneje uveljavlja velika družina blokovsko nevezanih držav, ki svojo iskreno pripadnost načelom neodvisnosti, nedotakljivosti in nevmešavanja manifestirajo predvsem tudi s tem, da kršenje teh načel odločno obsojajo ne glede na to, kje se dogaja in kdo je kršilec. Te države tudi v primeru Afganistana nedvoumno poudarjajo, da taka dejanja nasprotujejo miru, razorožitvi in procesom popuščanja in da pomenijo hud udarec proti samostojnemu odločanju narodov in držav.

Da bomo lažje razumeli ves ta razvoj, je treba pogledati malo v preteklost.

Hladna vojna, ki jo je sprožil Zahod proti Vzhodu in ki je bila spočeta po drugi svetovni vojni tukaj v Evropi, se je potem razširjala tudi na druge predele sveta. Na evropskem „bojišču" so imeli od nje koristi predvsem tudi bivši nacisti, ki so na mah postali najboljši pomočniki raznih zahodnih političnih gibanj, kjer je bil revanšizem eno glavnih orožij v bitkah hladne vojne. Podobno pa je bilo tudi v drugih delih sveta, kjer je Amerika uveljavljala svojo politiko s pomočjo plačanih protiljudskih režimov. Nastal je Atlanski pakt, ki mu je sledil Varšavski pakt. Vzhodni blok je imel v prvi fazi predvsem nalogo, da se brani pred agresivnim ameriškim imperializmom, ki je pod pretvezo, da brani svobodo, zatiral osvobodilna gibanja širom po svetu. Svet je postajal bolj in bolj razdeljen na dva velika vojaška bloka in blokovska politika je pripeljala do današnjih razmer, za katere je značilna brezobzirna borba za vplivna področja.

Toda medtem so se narodi na vseh celinah z velikimi človeškimi žrtvami začeli osvobajati imperializma in vseh oblik nadvlade ter izkoriščanja. Vedno več narodov in držav je spoznalo, da vojaška bloka ne moreta zavarovati miru v svetu. Medtem ko je Amerika neprestano izvajala vse oblike pritiska na posamezne države, se je Sovjetska zveza z gospodarskim in političnim pritiskom na Jugoslavijo leta 1949 prvič spustila v osporavano igro; samo odločna in neomajna volja jugoslovanskih narodov po svobodi je takrat preprečila najhujše. Najpozneje leta 1968 pa je ob vojaški intervenciji čet Varšavskega pakta v Češkoslovaški postalo jasno, da je tudi Sovjetska zveza enako kot Amerika odločena „delati red" v „svoji hiši" — se pravi, braniti in če le mogoče tudi razširjati svojo interesno sfero.

Lanskoletni razvoj v Kampučiji, sedanji dogodki v Afganistanu in morda že jutri kje drugod vedno bolj potrjujejo, da svet poleg ameriškega „žandarja" dobiva še dru-

(Dalje na 8. strani)

Ne želimo konfrontacije

smo pa pripravljeni boriti se za obstoj

Kar v treh govorih po radiu se je ob prestopu v novo leto koroški deželni glavar Wagner dotaknil narodnostnega oz. manjšinskega vprašanja: najprej v oddaji „Kretnica jugovzhod", potem v novoletnem govoru v okviru slovenske oddaje in končno še v zadnjem rednem govoru v celovškem radiu. Iz vseh treh nastopov pa lahko povzamemo, da v manjšinski politikti tudi v novem letu ni pričakovati preokreta v pozitivnejšo smer, temveč moramo računati s tem, da bo „uradna" Koroška še naprej vztrajala pri stališčih, ki si jih je izoblikovala v tristrankarskem diktatu, s katerim si je v poslušnem izvajanju zahtev nemških nacionalistov sama zastavila pot do vsakega kolikor toliko konstruktivnega pristopa k reševanju odprtih manjšinskih vprašanj.

Wagner je v svojem „programu", ki ga je začrtal za „jubilejno leto" (pri tem kot pristen Korošec pozna samo 60-letnico plebiscita, medtem ko povsem pozablja na 25-letnico avstrijske državne pogodbe!), na eni strani dosleden, po drugi strani pa prihaja v očitna protislovja.

Dosleden je v tem smislu, da tudi po zadnjem razgovoru na Dunaju noče videti in priznati dejstva, da manjšinsko vprašanje še ni rešeno in člen 7 državne pogdbe še ni izpolnjen. V protislovje pa prihaja, ko v enem govoru trdi, da je sestav prebivalstva le malokje drugod ostal skozi stoletja tako stabilen kot prav na Koroškem, medtem ko v drugem govoru koroškim Slovencem očita, da prav njihovo številčno nazadovanje „vedno znova vodi do ostrih in hudih zahtev in obdolževanja" z njihove strani ter do „ustreznih reakcij" določenih skupin iz večinskega naroda.

To je precej jasna govorica: Slovenci smo sami krivi, da nas že dolga desetletja redčijo z brezobzirno germanizacijo, da nas s prefriganimi triki dvomljivih štetij naštejejo vedno manj, da so se v dobi nacizma znosili nad nami s fizičnim nasiljem in da so v demokratični Avstriji krono vsemu temu postavili z zloglasnim zakonom o narodnih skupinah, ki nas je v pretežnem delu našega avtohtonega naselitvenega ozemlja oropal tudi najosnovnejših narodnostnih pravic. Ta čudna logika, po kateri ni kriv zločinec, temveč je kriva njegova žrtev, pa sega še dalje: Slovenci smo tudi krivi nemira v deželi, saj je Wagnerjevo opozorilo na vnašanje „zdrahe in konfliktov" od zunaj vendar dovolj razumljivo.

Nedvoumna pa je predvsem tudi Wagnerjeva programatična napoved za „jubilejno leto", ki bo po njegovem neizogibno zaostrilo „diskusijo okoli narodnostnega vprašanja". Kaj to pomeni, ni težko uganiti: 60-letnica plebiscita bo služila za novo okrepitev protislovenske gonje, za novo zastrupljanje političnega ozračja v deželi in s tem za nadaljnje poslabšanje že sedaj dovolj napetih odnosov med obema narodoma.

Koroški Slovenci si prav gotovo ne želimo konfrontacij. Vendar pa smo v zgodovini že ponovno dokazali, da smo — če nam je konfrontacija vsiljena — tudi odločeni in pripravljeni, da se branimo za svoj obstoj!

TRIDESETLETNICA SAMOUPRAVLJANJA:

V boju za socializem ni univerzalnih modelov

V Jugoslaviji obhajajo tridesetletnico delavskega samoupravljanja, s katerim so začeli Jugoslovanski narodi uresničevati nove oblike demokratičnega vodenja ne le v gospodarstvu, ampak tudi v vsem družbenopolitičnem življenju. Temu jubileju je bila namenjena tudi velika svečanost minulo nedeljo v kranjski tovarni Sava, ki je hkrati slavila tudi 60-letnico svojega obstoja. Podjetje Sava v Kranju je bilo prvo v Sloveniji in drugo v Jugoslaviji, ki je pred tridesetimi leti izvolilo prvi delavski svet. Vendar to ni bilo naključje, kajti v istem podjetju so že leta 1930 organizirali sindikalno gibanje, ki je še isto leto izsililo sklenitev prve kolektivne pogodbe.

Na to slavno zgodovino kranjske Save je spomnil tudi član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ko je v svojem slavnostnem govoru orisal zgodovino revolucionarnega delavskega gibanja. „Naša pot samoupravljanja je dolga že skoraj štiri desetletja. Samoupravljanje delovnih ljudi v Jugoslaviji se je začelo že v naši revoluciji, v času organiziranih priprav KPJ na oboroženo vstajo in v prvih dneh narodnoosvobodilne vojne. Od takrat ima pri nas nepretrgano kontinuiteto," je naglasil Dolanc. Leta 1949 so začeli graditi prvo celovito zasnovo delavskega in družbenega samoupravljanja, ki je prišla do izraza v zakonu o izročitvi tovarn v upravljanje delavcem. Tozadevni zakon je bil sprejet leta 1950, vendar so bili do tedaj formirani delavski sveti že v 800 podjetjih. Na začetku leta 1950 je bilo ustanovljeno nadaljnje povečanje uradniškega aparata in v oblastnih organih ter vodstvih družbenopolitičnih organizacij se je število uradnikov zmanjšalo za približno sto tisoč. Ob risanju tega razvoja pred tridesetimi leti in navedbi sto tisoč uradnikov pa je Dolanc pripomnil, da bi morali o čem podobnem tudi sedaj razmišljati.

Ko je govoril o razvoju samoupravljanja, je Dolanc dejal, da je socialistična revolucija v Jugoslaviji prav po zaslugi samoupravljanja največji del družbenih protislovij in konfliktov reševala na demokratičen način. „S tem je vplivala tudi na prakso sodobnega socializma sploh in so nam v ponos sodbe naprednih gibanj in partij, da se prav v jugoslovanski socialistični samoupravni praksi dosledno uresničuje vizija svobode in humanih odnosov med ljudmi," je naglasil govornik. „Samoupravljanje pa hkrati pomeni tudi najtrdnejši temelj za varovanje naše svobode ter enakopravnosti narodov in narodnosti. Pretekla desetletja skupnega življenja in dela v jugoslovanski socialistični praksi so potrdila, da je prav takšna samoupravna samostojnost naših narodov in narodnosti najmočnejša gibalna sila tudi pri krepitvi enakopravne medsebojne odgovornosti za reševanje skupnih problemov in za doseganje skupnih ciljev."

Govoreč o razvoju socializma kot svetovnega procesa pa je Dolanc menil, da izkušnje kažejo, da se bo boj za socializem tudi v prihodnje razvijal v različnih oblikah, da ni nobenih univerzalnih modelov in da nobena izkušnja ne more imeti splošnoveljavnega pomena. „Noben poskus absolutizacije lastne izkušnje in prizadevanje, vsiliti ga drugim — takšne primere poznamo in nekateri se še danes ne morejo otresti svojega patronatskega odnosa do nas — ne prispeva k uspehu boja za zgodovinske interese delavskega razreda in tudi ne k nadaljnjemu uveljavljanju socializma kot svetovnega procesa."

Vsi prisrčno vabljeni na tradicionalni

29. Slovenski ples

ki bo v soboto 12. januarja 1980 s pričetkom ob 20. uri v Delavski zbornici v Celovcu.

Tokrat bosta za ples igrala znana in priljubljena

- **plesni ansambel „ŠOK" — RTV Ljubljana**
- **narodno zabavni ansambel „Fantje treh dolin"**
- **v kulturnem delu bo nastopil vokalni ansambel „RIBNIŠKI OKTET"**

Vstopnice po 50 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga", v pisarni Slovenske prosvetne zveze in pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Vse tja do leta 2000

se bo človeštvo bojevalo s problemom lakote

„Vsakokrat, ko človeštvo sede h kosilu, zagleda 200.000 novih obrazov; za svetovno mizo je vsako leto 72 milijonov novih ljudi.“ Ta ugotovitev indijskega kmetijskega ministra zelo nazorno ilustrira položaj v današnjem svetu, kar se tiče hitrega naraščanja svetovnega prebivalstva in s tem povezanega problema prehrane vedno večje svetovne družine. Kajti današnji svet ni samo tako bogat, da lahko dan za dnem zapravlja milijone in leto za letom na stotine milijard dolarjev za oboroževanje, temveč je hkrati tudi tako reven, da dan za dnem sto tisoč in vsako leto 50 milijonov ljudi umre zaradi lakote.

Vendar pa človeštvo lakote še vse do leta 2000 ne bo premagalo, napoveduje FAO, organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo. Boj bo še dolg in težaven, nedvomno bo šele naslednja generacija rešila ta veliki problem, je pred nedavnim izjavil Edouard Saouma, generalni direktor FAO.

Takšne ocene so v nasprotju z napovedmi svetovne konference o prehrani leta 1974, ki je sodila, da bo mogoče v desetih letih dokončno zbrisati lakoto s sveta. Napovedi svetovne konference so poudarjale, da bo človeštvo doseglo cilje, ki jih je zastavila OZN v kmetijski proizvodnji in glede pomoči pri pospešenem razvoju. Dejansko pa ni bil dosežen skoraj nobeden izmed teh ciljev. Pomoč, ki naj bi jo bogati dajali za razvoj, je znašala v večini bogatih dežel tretjino ali kvečjemu polovico načrtovanega 0,7 odstotka narodnega bruto proizvoda, medtem ko so se dolgovi dežel v razvoju povečali na približno 300 milijard dolarjev. Pa tudi kmetijska proizvodnja se ni večala tako naglo, kot so predvidevali.

Kako bo čez dvajset let?

V poročilu z naslovom „Kmetijstvo: obzorje 2000“, pripravljenem po desetletnih raziskavah, ki so zajele 90 dežel v razvoju, navaja FAO scenarij za leto 2000. Število lačnih bi se skrčilo na polovico, če bi dežele v razvoju dosegle maksimalno samozadostnost in če bi jim razvite države z zmanjšanjem trgovinskih ovir zagotovile najugodnejše možnosti na tržišču. Kmetijska proizvodnja bi morala naraščati za 3,8 odstotka na leto (zdaj 2,7 odstotka), notranje povpraševanje pa za 3,7 odstotka.

Razširitev kmetijstva in največje tržne ugodnosti pa ne bodo ublažile nezadostne in neustrezne prehrane. Ta proizvodnja mora biti pravično porazdeljena; lakoto bo mogoče odpraviti le z večanjem dohodkov najbolj revnih ljudi in z neposredno delitvijo hrane tistim, ki so lačni – meni direktor FAO.

Četudi bodo cilji FAO doseženi, bo mednarodna pomoč v hrani še vedno potrebna, in sicer vsaj 20 milijonov ton živil na leto. To količino bo težko zagotoviti, če vemo, da ni bil nikoli dosežen cilj, ki ga je zastavila svetovna konferenca o prehrani in ki je določal le 10 milijonov ton.

Številne dežele v razvoju, označene v dokumentih OZN kot „najhuje prizadete“, so na področju prehrane zelo ranljive. V letu 1979 na primer je imelo 28 dežel v razvoju slabo letino. V več pokrajinah Afrike in azijskega jugovzhoda je suša skoraj povsem uničila posevke, ponekod pa je še vojna povzročila pravo razdejanje.

Če pa „scenarij“, ki ga je pripravila FAO, ne bi bil uresničen, bi se znašli pred pravo katastrofo. Primanjklaj v hrani 90 dežel v razvoju bi se lahko leta 2000 povečal od sedanjih 60 na 180 milijonov ton. Četudi bi te dežele povečale izvoz, bi bili računi za uvoženo hrano zelo visoki, skupno bi znašali okoli 35 milijard dolarjev. Več kot poldrugo milijardo ljudi bi še nadalje „živelo“ ob dnevnih obrokih, ki bi vsebovali manj kot 2600 kalorij na dan, kar je minimum za zdravo življenje.

Po drugi strani pa so strokovnjaki izračunali, da bi zadoščal že majhen, tako rekoč nepomemben del tistega žita, ki ga porabi in razmeče industrijsko razviti svet – gre menda za 3 do 5 odstotkov – da ne bi več trpelo lakote 450 milijonov kronično podhranjenih ljudi tako imenovanega tretjega in četrtega sveta!

Problem torej res ni nerešljiv – treba bi bilo le nekoliko več solidarnosti, ki bi jo moral pokazati siti človek napram svojemu lačnemu sočloveku.

Pouk v materinščini

je pogoj za obstanek vsake narodnosti

Kakor je Koroški koledar, ki ga že dobrih trideset let izdaja Slovenska prosvetna zveza v Celovcu, vsako leto ogledalo življenja, dela in boja slovenske narodne skupnosti na Koroškem, tako imajo tudi pripadniki jugoslovanskih narodnosti na Madžarskem v Ljudskem koledarju vsakoletno kroniko, ki priča o njihovem položaju in uveljavljanju narodnostnih pravic.

Tudi letos so pripadniki jugoslovanskih narodnosti na Madžarskem z Ljudskim koledarjem, ki ga že vrsto let izdaja Demokratična zveza južnih Slovanov v Budimpešti, dobili nadvse dragoceno publikacijo. V njej prihaja do izraza temeljit preobrat, ki ga beležijo v odnosu do narodnostnih skupin na Madžarskem zlasti v zadnjih letih.

Ljudski koledar je najbolj priljubljeno berilo med pripadniki slovenske, hrvaške in srbske narodnosti na Madžarskem. Temu primerna je tudi njegova naklada, saj izhaja Ljudski koledar v okroglo 20.000 izvodih. Tako ima večina pripadnikov teh narodnosti možnost, da se po tej poti seznanja s pomembnimi sklepi in smernicami, ki so jih pristojni forumi sprejeli za nadaljnji razvoj narodnostnega šolstva ter za kulturni in splošni razvoj narodnosti.

O skupnih nalogah na teh pomembnih področjih narodnostne politike piše v letošnjem Ljudskem koledarju tudi dr. Janos Gosztonyi, sekretar za pouk pri madžarski vladi. V prispevku „Narodnostni pouk na Madžarskem“ pristojni vladni funkcionar poudarja, da je pouk materinščine naravni pogoj za obstanek vsake narodnosti. „Pouk v materinščini je v prihodnjem obdobju ena glavnih nalog za vse dejavnike, ki so kakorkoli odgovorni za razvoj dvojezičnega šolstva,“ piše dr. Gosztonyi ter posebej opozarja na pomembne naloge, ki obvezujejo prosvetne in kulturne ter druge javne delavce na narodnostno mešanih območjih pri uresničevanju reforme narodnostnega šolstva.

●

Povsod drugod se torej manjšinska politika razvija v smer izboljšanja položaja — v Avstriji pa nas „osrečujejo“ s tristrankarskimi diktati in zakonskimi ukrepi, ki pomenijo bistveno zožitev naših mednarodnopravno zagotovljenih pravic in to diskriminacijo v herrenvolkovski nadutosti celo imenujejo višek svobode in demokracije . . .

KARAVANŠKI PREDOR:

Po uradnem startu

so v teku pripravljalna dela

Lani novembra je bil uradni začetek del pri gradnji karavanškega predora, ki naj bi ga za promet odprli sredi leta 1984. Neposredna gradnja predora se bo začela šele v letošnjem poletju, toda v teku so že obsežna pripravljalna dela na obeh straneh Karavank. Na severni strani je bila že novembrska slavnost prirejena takorekoč sredi gradbišča in so se udeleženci lahko prepričali, kako napreduje delo pri gradnji dovozne ceste, po kateri bodo pozneje odvažali izkopani material oziroma dovažali potrebni gradbeni material.

Prav tako pa so z deli pričeli tudi na južni strani, kjer bodo morali poleg 3450 metrov „jugoslovanskega dela“ predora zgraditi avtocesto od predora do priključka pri Hrušici na rekonstruirano sedanjo magistralno cesto na odseku Mlake-Jesenice; v dolžini 2,6 kilometra bodo morali regulirati Savo od mejne ploščadi do sedanjega mosta v Hrušici; urediti pa bo treba tudi 7,7 kilometra dovozne ceste k prezračevalnemu jašku v predor, in to na višino 1250 metrov.

Samo za ta pripravljalna dela je republiška skupnost za ceste odobrila okoli 850 milijonov dinarjev. Izdalali so razpisni projekt za predor in jašek, dela pa bodo oddali maja ali junija meseca. Prav tako je bil izdelan glavni projekt avtoceste od predora do priključka na Hrušici, medtem, ko že gradijo most čez Savo, kjer bo speljana avtocesta od vhoda v predor. Regulirajo tudi Savo od portala predora do mostu. Izdelan je glavni projekt za rekonstrukcijo magistralne ceste Jesenice-Mlake z vsemi projekti komunalnih vodov, razen železniškega nadvoza na progi Jesenice-Podrožca. V delu pa je tudi še idejni projekt za vse zgradbe na bodoči mejni ploščadi, kakor tudi glavni projekt avtocestne baze v Hrušici, ki bo vzdrževala tudi predor.

NEMŠKI LIST O JUŽNI TIROLSKI:

„TO JE RASNA DISKRIMINACIJA“

Pol stoletja so Italijani zasedali skoraj vse državne službe in socialna stanovanja v provinci Bolzano. Popolnoma so odločali tudi o politiki in kulturi. Zanje so bili nemški Južni Tirolci neolikano kmečko ljudstvo, ki je nepojmljivo odklanjalo romanizacijo.

Zdaj pa so južni Tirolci privilegirani, kar pomeni v razmerju 280.000 Nemcev proti 135.000 Italijanov preobrat. Pronemški obrat so vpeljali s tako imenovanim paketom, s svežnjem 136 baročno formuliranih avtonomijskih pravic, ki postopoma postajajo politična realnost. Danes so le-te daljnosežno uresničene, zaradi njih je majhna Južna Tirolska najbolj samostojna provinca v Italiji. Sicilijanci in prebivalci Aoste ji zavidajo.

Statut o avtonomiji je italijanski vladi zagotovil to, kar je nujno potrebovala: narodnostni mir na severni meji. Nastavljalci bomb iz začetka šestdesetih let so se spreobrnili v spodobne državljane. Južna Tirolska velja zdaj za italijansko Švico, ki je ne ogrožajo stavke in levi ekstremizem.

Nasprotno pa se italijansko prebivalstvo ob Adiži in Isarci nenadoma počuti slabo zavarovana manjšina, ki jo je zapustila regionalna vlada v Trentu in celo Rim.

Ker pa volijo v današnji Južni Tirolski po proporčnem sistemu, se počutijo Italijani kot manjšina na drugem mestu: zaradi številčne moči zahtevajo „Tirolci“ dobri dve tretjini vseh socialnih stanovanj, uradniških mest in subvencij, nekaj tudi za športna društva.

Poleg tega se sklicujejo na uveljavitev statusa, da morajo uradni nameščenci dobro obvladati oba deželna jezika. Brez ustreznega znanja nemščine, kot zahtevajo določila, ne more noben Italijan postati železniški uradnik ali občinski gozdar. Kariera obeh se konča pri na uro plačanem kidanju snega. Le pri najnižji kategoriji uradnikov zadostuje ustni izpit iz jezika, pri srednjih in višjih pa ne gre brez pismenega prevoda zahtevnejših tekstov. Pri preizkušnji je takoj odpadlo 59 % italijansko govorečih kandidatov, medtem ko je le 38 % nemško govorečim spodletelo pri italijanščini.

Tudi dejstvo, da je nemških interesentov za slabo plačano državno službo premalo, jih očitno nič ne omehča. Milanski časopis „Iz Giornale Nuovo“ jim je pripisal „tevtonsko trdoto“. Raje pustijo na ducate mest nezasedenih, kot pa da bi zatisnili oko pri proporčnih volitvah in dvojezičnosti.

V bozenski bolnišnici več let niso imeli anestezista. Šele ko je državni sodnik Vincenzo Anania sprožil postopek proti Južnemu Tirolcu, deželnemu glavarju Silviusu Magnagu, zaradi „usmrtitve iz malomarnosti, telesne poškodbe iz malomarnosti in zanemarjanja uradnih dolžnosti“, so se Južni Tirolci zadovoljili z Italijanom s slabim znanjem nemščine. Nastavili so ga s posebno pogodbo.

Tudi naslednikom nove manjšine se ne pišejo boljši časi. Zaskrbljene italijanske očete, ki želijo poslati svoje otroke k pouku drugega jezika v nemško šolo, skoraj dosledno odklanjajo — kajti vsa družina bi se morala izreči za nemško govorečo.

Tirolcem gre pri načelu dvojezičnosti dejansko prej za odcepitev kot za asimilacijo obeh jezikovnih skupin. Če sta sklenili nemška in italijanska šola, da pošljeta po dva učenca iz razreda za en teden v drugi zavod (namen: spoznavanje med mladimi“), so poskus takoj zavrnili. Kajti nemški šolski nadzornik David Kofler je videl v poskusu „omejitev pravice pri pouku v materinem jeziku“.

V svojem boju za enakopravnost si Italijani želijo, da jih priznajo kot „Tirolese“ (Tirolce) z romanskim govornim organom (jezikom). Avtonomija, kot utemeljujejo, naj bi veljala le za nekatere prebivalce province. To pa zavrača Silvius Magnago, ki je že 22 let neoporečen voditelj nemške nacionalne skupine. „Statut o avtonomiji . . . ima samo en cilj, in sicer varstvo tirolske manjšine v Italiji. Italijani na Južnem Tirolskem te zaščite ne potrebujejo . . . Za sabo imajo vendar veliko matično državo.“

Za Magnaga in njegove ljudi je značilen narodnostni boj. Ravnajo izključno v interesu pristnih Tirolcev. Njihova južnotirolska ljudska stranka (SVP se občuti slej ko prej kot stranka narodnostne obrambe. V praksi pa se to imenuje: Južna Tirolska naj ostane za Italijane „nezavzeta alpska trdnjava (Corriere della Sera). Industrialci iz Lombardije ali Benetk v gorskih področjih le s težavo dobijo dovoljenje za gradnjo tovarne, kajti noben nemški vinogradnik jim ne proda zemlje.

Magnago se ničesar bolj ne boji kot „odtujitve“ Južne Tirolske, odtujitve nemške kulture z nadomestitvijo italijanske. Zavestno vodi „politiko apartheida“ (kot je označila dunajska „Die Presse“).

Socialni stiki med Nemci in Italijo se omejujejo na minimum. Lovska društva in nogometni klubi so narodnostno ločeni. Italijan mora imeti že veliko sreče, da ga sprejmejo vsaj za člana nemške požarne brambe.

Agencija „Italia“ je zato podvomila v osnovne družbene vrednote. Uprla se je: „To je rasna diskriminacija“. *(Der Spiegel)*

Koroški nacionalizem

se širi tudi v Kanalsko dolino

Celovška Volkszeitung je uvedla posebno rubriko, namenjeno Kanalski dolini, kjer z veliko zavzetostjo poroča o nemško govorečem delu tamkajšnjega prebivalstva. To je brez dvoma razumljivo in v redu. Dosti manj v redu pa je, če se ta rubrika vidno spreminja v glasnika tistih sil, ki bi na Koroškem „udomačeno“ protislovensko gonjo radi zanesli tudi še preko meje — v Kanalsko dolino.

Dosedanji prispevki, objavljeni v rubriki, ki se imenuje „Pogled v Kanalsko dolino“, so si namreč v enem pogledu naravnost sumljivo podobni: v njih prihaja do izraza isti pristni koroški nacionalizem, kakor ga občutimo pri nas, ko je „nemška Koroška“ menda v nevarnosti, ker so hudi Slovenci vendar tako nestrpni in agresivni. Po tej logiki so tudi v Kanalski dolini „nemško in vindišarsko“ govoreči prebivalci ogroženi — in glej čudo: tudi v Kanalski dolini jih ogrožajo Slovenci(!).

Bojevnikom za „nemško in vindišarsko“ Kanalsko dolino je zlasti trn v peti župnik Gariup iz Ukev, ki je hkrati slabo „zapisan“ tudi pri italijanskih oblasteh; njegovo zavzemanje za dosledno enakopravnost vseh prebivalcev, torej t u d i slovenskih, enim kot drugim ne gre v račun, ker so očitno bili prepričani, da je ta narodnost v Kanalski dolini že zbrisana. In zdaj enako nestrpnost, kot jo prakticirajo proti slovenskim duhovnikom pri nas na Koroškem, skušajo uveljavljati proti Gariupu: tudi njega blatijo kot „slovenskega nacionalista“, ker pač ne morejo prenesti, da bi v cerkvi, ki jo obiskujejo tudi slovenski verniki, imela domovinsko pravico tudi slovenska beseda.

Svojo lastno „širino“ pa so dovolj jasno pokazali v zadnjih dneh leta 1979, ko je na novo ustanovljeni „Kanaltaler Kulturverein“ priredil v trbiški kinodvorani koncert božičnih pesmi. K sodelovanju so povabili razne zbore, tudi take iz Koroške, le na domači slovenski pevski zbor iz Ukev so „pozabili“ — ker Slovenci za te gospode pač ne spadajo med avtohtone prebivalce Kanalske doline, med katere prištevajo samo „nemško in vindišarsko govoreče“. Tako je bilo tudi napovedovanje sporeda le v italijanščini in nemščini, kar je bilo v očitnem nasprotju z izjavami napovedovalca samega, ki je večkrat poudarjal, kako da je lepo, ko se ljudje na meji treh držav tako dobro razumejo.

Podobno pesem vedno spet slišimo tudi na Koroškem, kjer prav tako vlada menda naravnost idilično sožitje med „nemško in vindišarsko govorečimi“ — le s Slovenci je križ, ker so tako trmasti, da hočejo imeti še neke pravice in zahtevajo enakopravnost. To pa je seveda preveč, kajti kakor se je pohvalil deželni glavar Wagner v zadnjem govoru v radiu — nikjer v svetu ljudje niso tako svobodni kot pri nas. Res: pri nas smo tako svobodni, da celo narodnost lahko menjamo kot umazano srajco, in to kar pod uradno zaščito in ob sklicevanju na demokracijo in svobodo. Seveda: dokler se Slovenci „svobodno“ priznavajo za vindišarje ali Nemce, kajti v obratnem primeru bi se isti proces imenoval raznarodovanje, narodno nasilje in slovenizacija.

Pa smo Korošci kljub temu tako svobodni in takšni demokrati, da nam lahko zavida ves svet. Zakaj ne bi to koroško idilo širili še v Kanalsko dolino, saj je bila nekoč del te naše Koroške.

Pri tržaških tovariših

Ne samo z našimi otožnimi napevi, tudi z izborom pesmi se razlikujemo Korošci- severnjaki od Tržačanov- južnjakov. Medtem ko mi tožimo o žalostnem srcu in bledi luni, tam doli vriskajo z Garibaldijem in jurišajo s partizani. Kako prav, da se obiskujemo, da se dopolnjujemo.

Dneve pred božičem smo igralci plajbrškega prosvetnega društva „Vrtača" preživeli v nenavadno tovariški družbi, v družbi slovenskih prijateljev iz Trsta, v vzdušju nasmejanih obrazov in prisrčnih pogovorov.

V soboto pred božičem smo pospravili naše borne kulise, naše odrsko kostumsko rečovje v dvajsetsedežni avtobus in se odpravili čez Ljubelj, skozi Ljubljano v Trst. Že takoj v avtobusu se je razvnela dobra volja, kakor to vidimo pri lastovkah, kadar bežijo s Koroške na jug. Spremljala nas je vse tri dni in nihče ni pritiskal svojega nosu na šipo. Nihče ni buljil s svojim dolgim obrazom skozi okno. Ta je na-

Prizor iz igre „Navaden človek"

tihem cedil sline po kalamarih (ki jih kajpada v Trstu nikoli ni videl, pa tega revež prej ni mogel vedeti); drugi je cmokal v mislih na kraški teran in obljubljal urbi et orbi, kako neznansko se ga bo nasekal; tretjemu je kdove odkod pridišal kraški pršut... Nihče od nas pa ni pomislil na „Navadnega človeka", ki se je nevidno vozil z nami v avtobusu. Kakor da smo pravi poklicni igralci, ki jih nobeno morebitno presenečenje ne more več pretresti. No, ko smo se ustavili v Senožečah, smo le zavrteli pogovor okrog naše igre in nato se je ta in drugi spomnil svoje vloge in jo potegnil iz svoje torbe.

Na mejnem prehodu Kozina so nas že nekaj časa čakali tržaški tovariši, naši gostitelji za tri prijetne dneve. Takoj nato pa smo se ustavili v okolici Bazovice in se zbrali okrog spomenika štirim ustreljenim bazoviškim žrtvam. Tudi tržaški partizanski spomeniki imajo podobno usodo kakor naši koroški. Italijanskim neofašistom so kajpada hudo na poti, tako je bil tudi ta bazoviški spomenik že pogostokrat oskrunjen. Kraška burja je zavijala okrog njega in hladno vihrala skozi molčeče bore, kakor da nam poje pesem temnih časov.

Po prisrčnem sprejemu bazoviških prosvetašev smo nastopili še isti večer v bazoviški kinodvorani in predstavili Nušičevo veseloigro „Navaden človek".

Še pred igro sta spregovorila predsednika obeh prosvetnih društev — bazoviške „Lipe" in naše plajberške „Vrtače". Iz njunih pozdravnih govorov je sledilo, kar beremo tudi v Primorskem dnevniku in Slovenskem vestniku, kako na las so si podobne naše zamejske narodnopolitične in kulturne skrbi: Naš Janko Malle je Tržačanom razložil, s kakšnimi prijemi smo se otresli kulturno prosvetnega mrtvila v Plajberku, kako smo izbrali odrsko besedilo, ki je prebudilo zanimanje v mladih Slovencih za odrsko poustvarjanje, hkrati pa pritegnilo „igre-žejne" domačine, da so že kar pri premieri napolnili dvorano. Iz besed bazoviškega predsednika Darka Metlike je bilo slišati, da je tamkajšnje slovensko prosvetno delo le nekoliko lažje, saj je tržaška gledališka tradicija že davno svoje opravila: tam imajo že petnajst let svoje slovensko poklicno gledališče, ki jasno da izžareva na predmestja in se je nekajkrat že predstavilo tudi koroškim Slovencem v Celovcu. Vendar o tem še pozneje.

Kar nato sta sestri Eda in Silvija Velik, koroški pevki naprednih narodno spodbudnih pesmi, presenetili ne samo Tržačane temveč tudi nas z nekimi novimi pesmimi, ki sta jih sami uglasbili (pesmi Kajuha, Messnerja in Polanška)... Naporna vožnja in neposredni vtisi s Krasa in tamkajšnega človeka so se nam pri prvem nastopu, torej pri bazoviški premieri le nekoliko poznali, saj nismo bili na odru vzorno zbrani.

Bilo je že pozno, ko smo se odpeljali v Drago, kjer smo imeli preskrbljena prenočišča. Vendar smo skoraj vsi Plajberžani bedeli in peli, se pogovarjali s tržaškimi tovariši tja v rano jutro, tako da je bila celo sobarica z nami nenavadno zadovoljna in nas ni mogla prehvaliti, češ kako redoljubni smo... Zelo razumljivo, saj nekateri tisto noč svoje sobe niti niso videli, kaj šele odgrnili svojo posteljo.

Naslednji dan smo nastopili kar dvakrat zaporedoma, ob pol štirih v Trebčah in kar nato v Ricmanjih. Na srečo so bili z nami domači nosači in pomagači vsake sorte, da so nam ljubeznivo prenašali in postavljali kulise in drugo kustumsko rečovje. Pa tudi tržaški gostitelji so nam šli zelo na roke. No, in potem - po predstavah koliko še krohota, koliko smeha in zadovoljstva, saj smo občutili, da so nas Tržačani nagradili z aplavzom pošteno zasluženo. In ni lepšega na svetu kakor kolektiven trud, kolektiven uspeh in kolektivno priznanje. To pomeni: en igralec eno veselje, deset igralcev veselje pomnoženo z deset.

Dopoldne pa so nas tržaški prijatelji vodili po mestu. Odpeljali smo se zjutraj ob desetih v predmestno četrt pri Sv. Soboti in si tam ogle-

(Dalje na 5 strani)

Prosvetaši iz Slovenjega Plajberka s tržaškimi prijatelji v Rižarni

PRVIČ NA KOROŠKEM:

Ribniški oktet Ljubljana

gostuje v nedeljo 13. januarja 1980

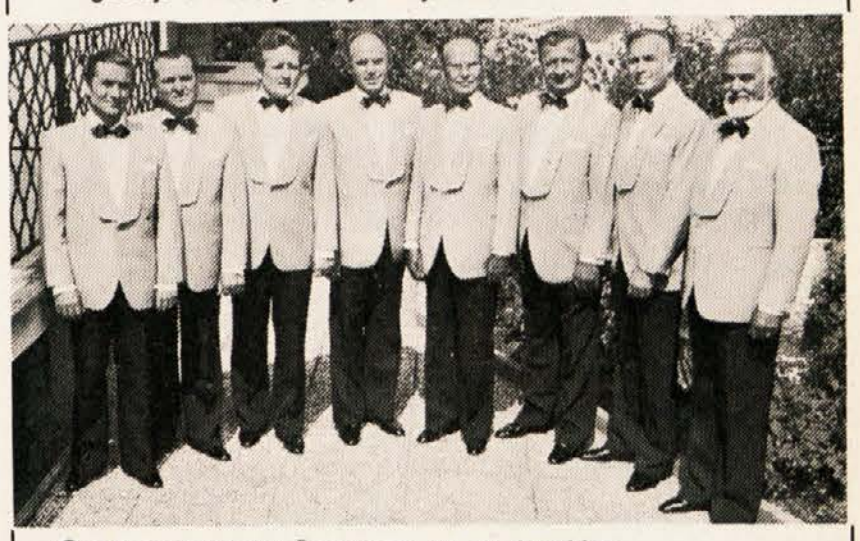

- **v farni dvorani v Šentilju ob 10. uri dopoldne**
- **v Selah-Kotu v ljudski šoli ob 15. uri**
- **pri Sereinigu v Slovenjem Plajberku ob 19.30 uri**

Na koncerte vabijo: **Slovenska prosvetna zveza**
farna prosveta Šentilj ob Dravi
SPD „Herman Velik", Sele-Kot
SPD „Vrtača" v Slovenjem Plajberku

Prisrčno vabljeni!

Generalna konferenca UNESCO

bo letos imela zasedanje v Jugoslaviji

Generalna konferenca UNESCO, najvišji forum specializirane organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, bo svoje letošnje zasedanje imela v Jugoslaviji. Za to priložnost se bodo v Beogradu zbrali predstavniki 148 držav vsega sveta, poleg njih pa še večje število opazovalcev ter zastopnikov raznih mednarodnih, medvladnih in drugih organizacij.

Na beograjski konferenci, ki bo letos jeseni, bodo skoraj dva meseca proučevali dejavnost UNESCO v minulih dveh letih. Prav tako pa bodo razpravljali tudi o dejavnostih v bodoče, kar je bistvenega pomena, če upoštevamo pomen in vlogo UNESCO v boju za mir, enakopravnost, nove mednarodne politične in gospodarske odnose, demokratizacijo izobraževanja ter napredek znanosti in tehnologije.

Po številu udeležecev in dolžini trajanja bo to zasedanje do zdaj največje mednarodno srečanje v Jugoslaviji, kar pred Jugoslavijo kot gostiteljico brez dvoma postavlja veliko odgovornost. V tem oziru je prav Beograd že uspešno opravil svojo preizkušnjo, ko se je v njegovem konferenčnem centru Sava odvijala konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi. Seveda pa obveznost Jugoslavije ni samo, da pripravi vse potrebno za jesensko zasedanje UNESCO, ampak tudi da tvorno prispeva k razširitvi mednarodnega sodelovanja na področju izobraževanja, znanosti, kulture in obveščanja.

Zato so v Jugoslaviji in posebej v Beogradu že v teku obsežne priprave na to pomembno mednarodno srečanje. Priprave potekajo pod vodstvom posebnega odbora, ki mu predseduje predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranovič.

Cankar preveden

že v petindvajset jezikov

Novosadska založba Ruske slovo je pred kratkim izdala knjigo sedmerih novel in črtic ter dramo „Kralj na Betajnovi" znanega slovenskega pisatelja in dramatika Ivana Cankarja. Tako je prav Cankar tisti, preko katerega rusinska manjšina v Vojvodini začenja spoznavati slovensko književnost. Vendar to ni naključje, saj je Cankar ne le eden največjih slovenskih, ampak tudi jugoslovanskih pisateljev.

Hkrati pa je rusinščina že petindvajseti jezik, v katerega so bila doslej prevedena dela Ivana Cankarja, glasnika socialne revolucije ter borca za nacionalno in socialno osvoboditev.

Dr. Anton Svetina 2

Prispevki k zgodovini Šentruperta pri Beljaku

O tej zgodovini je mnogo člankov v koroških publikacijah, med drugimi so o tem pisali W. Görlich, Gotbert Moro in Franz X. Kohla. F. Kohla nastavlja postavitev gradu med leta 1313 in 1351 in je mnenja, da je ime gradu prvič listinsko izkazano v letu 1351. Okoli leta 1500 je postal lastnik gradu in gospostva viteški red sv. Jurija, ki ga je pa leta 1542 zaradi insolventnosti izgubil in ga je tega leta dobil po kupu v last Krištof Khevenhüller pl. Aichelberg, ki je od leta 1543 dalje smel rabiti tudi predikat pl. Landskron. Leta 1542 je grad pogorel in so ga novi lastniki Khevenhüllerji na novo postavili v nadvse krasno in močno stavbo. Khevenhüllerji so ostali lastniki tega gradu in gospoščine do leta 1629, ko je moral takratni lastnik Ivan Khevenhüller zaradi protestantizma zapustiti avstrijske dežele in sta mu bila grad in gospostvo Landskron zaplenjena. Landskron je prišel potem leta 1639 po kupu v last Žige Ludviga grofa Dietrichsteina in je ostal v lasti te družine do njegove razrušitve (zaradi strele leta 1813 pogorel).

Valvasor opisuje Landskron takole: Grad in gospoščina Landskron leži v gornji četrti Koroške (med Beljakom in Trgom) neposredno nad Osojskim jezerom visoko na hribu, je nadvse krasna, velika in močna stavba in ima lep razgled. Leta 1269 ga je zavzel (poleg mnogih drugih gradov) češki kralj Otokar.

Če smemo verjeti ugotovitvi kronista Valvasorja, pa je mnenje F. Kohla, da je bil ta grad postavljen v sredini 14. stoletja, zgrešeno. Zanimivo je tudi ime tega gradu, kar pomeni po naše „krona dežele". Ker do danes še ni točno ugotovljeno, kdo je dal ta grad pozidati in kdaj, je verjetno dal ta grad postaviti eden od koroških deželnih knezov v 12. ali 13. stoletju in mu dal ime Landskron, da je na ta način pokazal svojo avtoriteto nad fevdalnim plemstvom koroške dežele, ki je igralo pri upravi dežele važno vlogo.

Deželni knezi so dajali svoje gradove plemiškim družinam v zakup, da so dobivali od teh družin denarna posojila. Tako so imeli grad in gospostvo Landskron v svoji posesti kot zastavni upniki celjski grofje v času od leta 1420 do smrti zadnjega celjskega grofa, ki je bil leta 1456 ubit v Beogradu. Ti zastavni upniki so imeli v rokah tudi vse pravice, ki so bile vezane s fevdalnim gospostvom, med drugim tudi pravico do odvetništva nad vsemi župnijami beljaškega cerkvenega okrožja. Celjski grofje oziroma njihovi oskrbniki pa so pravico do tega odvetništva izkoriščali na ta način, da so zahtevali od cerkvenih podložnikov neupravičene dajatve v naturalijah in pri roboti, zaradi česar so prizadete župnije prosile deželnega kneza, naj zaščiti njihove stare pravice. Cesar Friderik III. je izdal v ponedeljek po dnevu sv. Pavla zborovalca leta 1448 v Pragi listino, s katero je zaščitil pravice župnije sv. Miklavža v predmestju Beljaka in izdal takratnemu oskrbniku grad Landskron Žigi Kreuzerju ukaz, da ne sme od podložnikov te župnije izterjevati nikakih drugih dajatev kakor odvetščine, ki znaša dva funta denaričev na leto. Slično listino je cesar Friderik III. izdal v ponedeljek pred dnevom sv. Vida leta 1452 v Št. Vidu na Koroškem za župnijo Št. Rupert.

Leta 1540 je prišlo med ljubljanskim stolnim kapitljem in med meščanskim špitalom v Beljaku do menjalne pogodbe. V kapiteljskem arhivu v Ljubljani je ohranjena listina, s katero je Andrej Grasl, meščan in takratni špitalski mojster meščanskega špitala sv. Duha v Beljaku dne 21. julija 1540 potrdil menjalno pogodbo med ljubljanskim stolnim kapitljem in med meščanskim špitalom v Beljaku, s katero je meščanski špital odstopil svoje posestvo v Št. Rupertu, na katerem sedaj sedi Leonhardov sin Jurij, proti posestvu ljubljanskega stolnega kapitlja v Dvoru (Kranzelhofen), ki ga ima sedaj v zakupu Wolfgang. V zvezi s to menjalno pogodbo je Sebastijan Prandt, takratni špitalski mojster meščanskega špitala v Beljaku, dne 17. aprila 1543 izdal potrdilo, da je prejel od ljubljanskega stolnega kapitlja znesek 24 goldinarjev, ker je bila huba v Št. Rupertu toliko več vredna kot zamenjalna huba v Dvoru. Leta 1545 je stolni kapitelj v Ljubljani oddal to posestvo v zakup. 7. februarja 1545 je namreč stolni kapitelj izdal listino, s katero je potrdil oddajo hube v Št. Rupertu, ki jo je kupil od beljaškega špitala, v zakup po kupnem pravu beljaškemu meščanu Krištofu Görtschacherju. V tej listini je navedeno, da se ta huba nahaja južno od kraja Trebinje (Treffen in da je tam stal poprej tudi mlin, ki ga je potok Trebinjica razdrl. Če ga zakupnik namerava ponovno postaviti, bo moral plačevati vsako leto dva četvertaka (vierling) zdroba. Nadalje so bile v tej listini vpisane dajatve, ki jih je moral po vpisu v urbarju zakupnik letno plačevati, in sicer: 48 krajcarjev v gotovini, 7 četvertakov in eno četrtinko rži, 21 četvertakov in eno četrtinko ovsa, pol četrtinke ječmena in pol četrtinke prosa, 3 kokoši, 32 jajc, 2 pleči ter vsako leto šest funtov en šiling ter 14 denaričev zakupnine. Prodajo hube v Št. Rupertu stolnemu kapitlju v Ljubljani je potem še potrdil deželni knez nadvojvoda Ferdinand z listino, izdano dne 14. avgusta 1546.

(Se nadaljuje)

SELE

Verska čuštva v službi raznarodovanja?

Sele - nedelja 23. decembra 1979 ob 10. uri druga sveta maša. Pred oltarjem pričakuje vstopajoče farane zbor oblečen v lepo rjave koroške gvante. Iz žagrada vstopita selski provizor Ivan Matko ter novi boroveljski kaplan Valentinič, absolvent slovenske gimnazije.

Ivan Matko izreče dobrodošlico zboru „Stahlklang" iz Borovelj v slovenskem in nemškem jeziku; moto: pred bogom smo vsi enaki, bogu je všeč tudi nemška bogoslužna pesem. Tišina — pričakovanje — advent. Kaplan Valentinič prižge svečo na adventnem vencu, prebere berilo — v nemškem jeziku, zbor odpoje tri pesmi — v nemškem jeziku. Ta postopek se ponovi, dokler ne gorijo vse štiri sveče na adventnem vencu, dokler ni prebranih vseh štiri beril — v nemškem jeziku in dokler ni odpetih vsakič po tri pesmi — v nemškem jeziku.

Zbor odkoraka na kor, prične se maša v slovenskem jeziku. V nemškem bi jo še sam Matko težko bral, kaj šele Selani hoteli, želeli ali razumeli. Med mašo poje zbor „Stahlklang" nemške cerkvene pesmi. Sledi povzdigovanje, molitev za mir, nato očenaš slovensko — očenaš nemško. Po maši osupli obrazi češ, lepo so peli, ampak . . . . . to je fotografija selske nedelje 23. decembra 1979.

Nedolžna zadeva; za marsikoga res. V resnici je to nedolžen začetek, nedolžen začetek že poznanega nemškega kulturnega dela „deutsche Kulturarbeit", ki je kmalu v tej kmalu v drugi slovenski vasi preluknjalo zavest avtohtonega našega človeka. Ni čudno, da je ta nedolžni začetek imel svojo premiero prav v cerkvi, saj so Selani znani kot verni, boga boječi ljudje. Znano je, da se temu kar se dogaja v božjem hramu ne sme ugovarjati, niti kritično primeriti. Zato je brez upora dopustno, da se je zbor postavil pred oltar v koroških gvantih, ki že zdavnaj ne veljajo zgolj za lepo obleko, ampak so uniforma nemškonacionalne miselnosti in koroške prilagodljivosti. To selski provizor Matko ravno tako dobro ve, kot vsi drugi, ki živijo v tem delu Koroške. Dopustitev nastopa izhaja iz vprašljivega, nevarnega in načrtnega pomešavanja narodne z versko zavestjo in je posledica usodnega napačnega vrednotenja.

Dopustitev torej ni spodrslaj in tudi ni prvi primer gostiteljeve vprašljive narodne zavesti, kar marsikdo ne ve. Ali Selanom in selskim odgovornim za kulturo in narodno delo naj bo zapisano v spominsko knjigo: začetek te miselnosti sega nazaj in se izraža v dejstvu, da se je nekdanje Slovensko izobraževalno društvo Planina spremenilo v Katoliško prosvetno društvo Planina. Že tedaj naj bi v katoliškem duhu prišla v pozabo „slovenska izobraževalna" dejavnost. Že takrat naj bi pozivanje na mnogo širšo družino pod že omenjeno devizo: pred bogom smo vsi enaki, dopuščalo dotok nedomačega.

PS: Ni znano, če je o tem nastopu razpravljal farni svet. Če je, bi vsekakor bilo zanimivo iz kakšnih razlogov je privolil, če pri tem ni imel nobene besede, potem je to vsekakor izraz hude samovolje.

Če bi se očitala temu dopisu kulturna ožina potem naj bo vnaprej povedano, da temu ni tako. Kulturna, narodna zavest je lahko samo široka, če je najprej v svoji materinščini, v svojem lastnem kulturnem izhodišču jaka, globoka, izoblikovana, izobražena, dodelana do zdrave kulturne jezikovne, narodne samozavesti (bog nas varuj nacionalistične prenapetosti ali šovinizma). Potem lahko stopa v partnersko izmenjavo — v pobratenje. Šele potem obogatuje drug drugega. Sicer povzroča močnejši prevladovanje, kar v našem koroškem vsakdanu pomeni ponemčevanje. V tem slučaju je sicer še tako dobrozveneča enakost pred bogom, nezaželjena neenakost.

Proti taki neenakosti velja vedno in povsod vzdigniti glas. Nerazumljivo je torej, da se razumevanje in toleranca iščeta najprej pri šibkejšemu. Prijazna in priznavalna gesta bi bila, če bi bil zbor zapel vsaj eno slovensko pesem, kot to vsi naši zbori prakticirajo, kadar pojejo nemškogovoreči publiki, ali da bi Stahlklang povabil selske cerkvene pevce na koncert slovenskih cerkvenih pesmi pri nemški maši v Borovljah.

Nedeljski dogodek kot tak je vsekakor našel pot v selske anale; naj torej najde pot v anale tudi ta kritični prispevek predvsem v tem smislu, da bi vsi selski kulturniki in odgovorni za domačo kulturo (tudi tisti, ki se sicer čutijo odgovorne za kulturo), storili vse, da bi avtohtona selska in slovenska kultura v obliki prosvetne, igralske, športne, literarne in ne nazadnje tudi cerkvene kulture dobila in ohranila to vitalnost, ki jo je nekdaj imela po zaslugi svojih velikih mož in žena: da bi v zavest Selanov ponesli tisto prijetno domačnost in vzdušje, ki ima svoje korenine v kulturi, za katero so Sele poznane. Potem bo korak do naroda soseda bogatil oba.

Kotmara vas

Na zadnji seji občinskega odbora pod predsedstvom župana so soglasno potrdili proračun za leto 1980, katerega redni proračun znaša 9,187.200 šilingov, izredni pa 8,128.303 šilinge; skupno torej 17,315.500 šilingov.

Med drugim so na seji tudi razpravljali o raznih načrtih – o asfaltiranju poti proti naselju na Majhinovem bregu v Trabesinjah, o zidavi novega poslopja za gasilski dom in pošto (za gasilski dom se je odbor odločil za načrt arh. Gerzabeka iz Beljaka).

Na dnevnem redu so bili tudi: sprememba prostorskega načrta, odstranjvanje odpadkov, skrb za okolje in razširitev občinskega vodovoda. Nadalje je občina sklenila nakup naprave za nego parkljev pri živini ter zvišanje prispevka za spuščanje bikov in sicer od 80 na 100 šilingov.

V okviru občinske seje je zastopnik Enotne liste Jože Wakounig stavil vprašanje, kdaj bo občina napravila cestno razsvetljavo v tistem delu vasi, kjer so pošta, frizer, gostilna in slovenska posojilnica (na tem območju so bili zabeleženi že štirje vlomi). Cestna razsvetljava naj bi bila speljana vsaj do hiše živinozdravnika dr. Janaha. Odgovor župana je bil, da so težave zaradi zemljišča. Wokounig je menil, da je treba vzporedno z regulacijo vsekakor treba napraviti cestno razsvetljavo. Nadalje je Wakounig prosil za podporo SPD „Gorjanci", ki je med drugim lansko leto priredil koncert Slovenskega okteta.

Naj še omenimo, da je občina odobrila 50.000 šilingov za avtobusno postajo v Čahorčah.

Na zaključku seje je župan dal pregled minulega leta, spregovorili pa so tudi vodje frakcij – zastopnik EL v obeh deželnih jezikih.

ZSO

ZVEZA SLOVENSKIH ORGANIZACIJ NA KOROŠKEM

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem obvešča:

CENTRALNA PISARNA V CELOVCU

Sporočamo, da bodo v letu 1980 uradne ure Zveze slovenskih organizacij vsak četrtek v tednu od 9. do 12. ure. Na voljo Vam bo zmiraj tajnik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser. Stal Vam bo na razpolago v političnih, gospodarskih, narodnostnih in drugih vprašanjih.

OKRAJNA PISARNA PLIBERK

Kot Vam je že znano, je pisarna odprta vsak torek v tednu od 9. do 12. ure.

Slovenski vestnik in Radio Celovec bosta sproti obveščala bralce in poslušalce o tem, kdo od funkcionarjev Zveze slovenskih organizacij bo v Pliberku na razpolago.

15. 1. 1980
tovariš Domej Teodor:
pristojen je zlasti za vprašanja, ki se tičejo mladine.

22. 1. 1980
tovariš dr. Franci Zwitter:
pravna vprašanja.

Škofiče

Škofiški občinski odbor je na svoji zadnji seji v starem letu obravnaval vrsto prošenj za prenamembo zemljišč. Vsi predlogi so bili soglasno sprejeti. Najvažnejša točka dnevnega reda je bil proračun za leto 1980. Proračun občine znaša 7,3 milijona šilingov. V informacijo občanom je treba povedati, kam gredo precejšnje vsote denarja. Naj omenimo samo nekaj postavk: pripevki za socialno pomoč znašajo 857.000 šil., za bolnišnice gre 310.000 šil., za šolske zadeve — 740.000 šil., prispevek za deželo znaša 384.000 šil. ter prispevek za šport — 70.000 šil.

Največ dohodkov si občina pričakuje iz davkov in sicer 3,819.000 šilingov. Zemljiški davek naj bi občini prinesel 899.000 šil. Krajevnih taks mislijo nabrati 505.000 šil. in dajatev na pijače 560.000 šil. Iz obrtnega davka naj bi priteklo v občinsko blagajno 165.000 šil. Na dnevnem redu je bila tudi prošnja za božično podporo „Kriegsopferverband". Odobrenih je bilo 3.000 šilingov. Enkratno, kot neke vrste božično darilo, je občinski svet povišal podporo socialno potrebnim od 500 na 1000 šilingov. Kot nadaljnja točka je bila diskusija o novi mrtvašnici v Škofičah. Občinskemu svetu so bile predložene tri variante načrta za izgradnjo mrtvašnice in podaljšanja pokopališča. Župan Bürger je takoj ob začetku naglasil, da se je njegova frakcija (SPÖ) izrekla za tretjo varianto in da pri tem ostane, pa čeprav bi opozicija glasovala za kakšno od ostalih dveh variant. K tej točki se je javil tudi mandatar EL Herman Jäger in zahteval čimprejšnjo gradnjo mrtvašnice in povečanje pokopališča. Tudi on je potrdil tretjo varianto. Kakor to, tako je občinski svet tudi ostale predloge soglasno potrdil.

Ob zaključku seje je odbornik Herman Jäger v imenu Enotne liste v Škofičah želel županu, občinskemu odboru, vsem občinskim nameščencem prijetne božične praznike in mnogo uspeha v novem letu.

Že pred prazniki je EL Škofiče razposlala na vsa gospodinjstva božična in novoletna voščila in tako pokazala svojo povezanost z občani.

Borovlje: uspela družabna prireditev

Naše Slovensko prosvetno društvo v Borovljah prireja vsako leto na Štefanovo svojo božično družabno prireditev, na kateri se srečamo prosvetaši in v prijetni družabnosti obhajamo ta dan. Letošnja prireditev je bila v Borovljah Pri pošti. Kot po navadi je bila ta tradicionalna prireditev odlično obiskana. Naš predsednik Andrej Wieser je z veseljem pozdravil veliko množico ljudi, želel vsem prijetne praznike ter srečno in uspehov polno novo leto 1980. Zahvalil se je za plodno sodelovanje v minulem letu in izrazil željo, da bi v tem smislu nadaljevali tudi v bodoče. Poseben pozdrav je veljal tudi kvintetu dunajskih študentov – Rožanom, ki študirajo na Dunaju ter sestrama Velik iz Sel-Zgornjega Kota, ki so prišli, da popestrijo in obogatijo s svojim nastopom našo družabno prireditev. Petju Velikovih deklet in kvintetu dunajskih študentov smo sledili z velikim užitkom in ga nagradili z navdušenim aplavzom. Njihov nastop, ki je bil dejansko obogatitev in popestritev našega družabnega večera, nam bo ostal v nepozabnem spominu. Vsi smo bili mnenja, da je treba tem pevcem in pevkam dati možnost, da pridejo v vsako našo vas ter da tako spoznamo njihove kvalitete. Naš predsednik se jim je iskreno zahvalil za njihovo sodelovanje in naglasil, da je treba dobrine našega naroda še bolj okrepiti. Študentom je želel pri njihovem študiju veliko uspeha in da bi še večkrat prišli in osrečevali naše ljudstvo. Zahvalo je izrekel tudi gostilničarju za dobro postrežbo.

V okviru omenjene družabne prireditve pa smo imeli seveda tudi priložnost, da smo, ko smo že bili v tako velikem številu zbrani, malo poklepetali o resnih in tudi manj resnih stvareh, tako da nam je čas kar prehitro minil, ko se je bilo treba posloviti in se sprijazniti z vsakdanjostjo, ki je v današnjem času polna stresa in drugih nevšečnosti.

Podgorje

Pred dnevi smo spremili k zadnjemu počitku na domače pokopališče v Podgorjah Matijo Wrolicha pd. Mežnarjevega očeta. Pokojni je dosegel visoko starost 89 let. Pokojni je stari oče učitelja Joška Wrolicha iz Loč nad Baškim jezerom.

Mežnarjev oče je večino svojega dolgega življenja posvetil gasilstvu. 73 let je bil član gasilskega društva Podgorje in dosegel funkcijo komandanta področja. Mežnarjev oče je bil eden najbolj znanih gasilskih funkcionarjev na južnem Koroškem. S svojo izkušenostjo in prevdarnostjo je vedno vplival pomirjevalno. Njegova beseda je bila vedno tehtna in upoštevana. Na poslednji poti ga je spremljala velika množica ljudi, med njimi visoki predstavniki koroškega gasilstva in javnega življenja. V imenu občine Šentjakob v Rožu se je od pokojnika poslovil župan Janez Gressl. Zahvalil se mu je za vso njegovo prizadevnost v korist skupnosti. Poslednje pozdrave je izrekel ob odprtem grobu tudi komandant okrajnega gasilstva Alfred Dickermann.

Mežnarjevega očeta bomo ohranili v častnem spominu, svojcem in sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

HODIŠE

Občni zbor in 75 letni jubilej prosvetnega društva „Zvezda"

Predvidoma se bo vršila slavnost 75 letnice društva „Zvezda" v nedeljo 20. 4. 1980. V navzočnosti predsednika SPZ Valentina Polanška, je imelo v nedeljo 2. 12. 1979 SPD „Zvezda" v Hodišah, svoj redni občni zbor, kateri se je obhajal v domu sindikata ob Habnerjevem jezeru. Otvoritev zbora je prevzel podpredsednik društva in vodja EL Hodiše Mirko Sabotnik, ki je v svojem pozdravnem nagovoru poudaril, da je ravno kultura doprinesla največ k narodni zavesti naših ljudi. Mirko Sabotnik je posebej omenil važnost skupnega nastopa: „Naše kulturne organizacije bi morale izdelati skupno načrt za kulturno dejavnost. Delo organizacij naj bi bilo organiziranje intenzivnih šolanj za kulturne delavce posameznih društev, kot so šolanja za pevovodje ali voditelje otroških skupin. „Svoj govor je zaključil s sklicom na skupno nastopanje: Le z skupnimi silami bomo mogli dvigati in razširjati našo kulturo in s tem tudi narodno zavest." Pred začetkom dnevnega reda je prosil navzoče za minuto molka v spomin na rajnega predsednika društva Janka Schöttla in na nepozabnega sodelavca Tevžija Kompoša. Za predsednika občnega zbora je bil izvoljen Anton Tusch, za zapisnika pa Ludwig Zwander. Vsem navzočim je šlo za soustvarjalno, samoiniciativno kulturno delovanje, močno pa je odjeknila navdušenost hodiške mladine, ki je ponudila svojo dobro voljo in moč za skupno bodočnost. Predsednik Polanšek je z zanimanjem sledil občnemu zboru in izrazil občudovanje idealizmu mladine, ki ga kaže pri njihovem delu. Tako se je rodila misel izkušenih članov, naj navzoči člani izvolijo nov odbor, ki bo zajel kulturno zavedno mladino. Od dveh predlogov, ki sta bila oddana na glasovanje, se je velika večina članov odločila za sledečo sestavo bodočega odbora: Predsednik Christian Tusch 26, podpredsednik Ludwig Zwander 52, tajnik Jože Miksche 18, namestnik Mihi Mothe 67, blagajnik Peter Scheriau 21, namestnik Anton Sabotnik 39. V odbor sta bila kooptirana še Franc Spitzer kot predsednik in Dorica Sabotnik kot dirigent tamburaškega zbora.

V imenu novega odbora se je zahvalil predsednik Tusch za veliko zaupanje in trdno obljubil, da se bo takoj lotil dela. Za SPZ je ravnatelj Polanšek z zaključnimi besedami pozdravil nameravano „skupno pot" mlajših in starejših.

Ludwig Zwander

Hodiše

Po seji občinskega odbora je bila v slavnostno okrašeni sejni dvorani hodiškega gradu počastitev dolgoletnega občinskega mandatarja in bivšega podžupana Christiana Ogrisa, kateremu je za velike zasluge za občino Hodiše bila podeljena zlata kolajna.

Ob tej priložnosti so se v enominutnem molku spomnili tudi pred nedavnim umrlega Janka Schöttla, ki je bil 31 let član občinskega sveta in tudi kratko obdobje član občinskega predsedstva. Kot smo že poročali, je bil Janko Schöttl dolga leta in to do svoje smrti predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zvezda".

Pred slavnostnim aktom je bila kot že omenjeno občinska seja, kjer je prišla posebno do izraza tujsko-prometna dejavnost občine, ki je v lanskem letu dosegla kar 95.000 nočitev več kot leta 1978. Ta uspeh je pripisati številnim investicijam v korist turizma. Na seji so soglasno potrdili tudi redni proračun za leto 1980, ki znaša 12,5 milijona šilingov.

DOBRLA VAS

Počastitev zaslužnega zadružnika

Ob koncu starega leta je šel v zaslužni pokoj dolgoletni poslovodja dobroljske Posojilnice Joško Urban. Za to priložnost oziroma slovo sta mu nadzorni in upravni odbor priredila slavnostno večerjo, kjer je bil deležen iskrene zahvale za vestno in pošteno delo, ki ga je opravljal 16 let.

Joško Urban je zadružniško kariero začel skoraj takoj po drugi svetovni vojni v kapelški zadrugi. Nato je deloval v Sinči vasi. Po odpoklicu Hanzija Gröblacherja na zadružno zvezo v Celovcu, je postal poslovodja dobroljske Posojilnice, ki jo je vodil kot smo že omenili 16 let. V tem času je iz podeželske posojilnice napravil dobro funkcionalno banko s podružnico v Šentprimožu s skupno štirimi sodelavci.

Od levo proti desni: Plesnik Jože, Frida Markec in Jože Urban

Tovariš Urban pa ni bil samo poslovodja, temveč tudi navdušen prosvetaš, kateremu gre zasluga, da je mnogo sprispeval k poživitvi prosvetnih društev — „Srce" v Dobrli vasi in „Trta" v Žitari vasi.

Besede zahvale so mu izrekli predsednik upravnega odbora Štefan Sienčnik, predsednik nadzornega odbora dr. Matevž Grilc in član upravnega odbora Wutte Janez-Luc. Iz njihovih besed je bilo razbrati, da je Posojilnica zgubila izredno delavnega in verziranega sodelavca, ki je dobroljski posojilnici ustvaril velike dobrine.

Novi poslovodja naslednik Joška Urbana je Jože Plesnikar, absolvent slovenske gimnazije v Celovcu. On ima triletno prakso na neki salzburški banki. Prepričani smo, da bo novi poslovodja zvesto sledil stopinjam „starega samorastnika". Obema želimo — „staremu" zaslužen pokoj, mlademu pa mnogo mladostnega poleta na novem delovnem mestu.

Razdelili smo nagrade

našim reševalcem križank

Z obema križankama, ki smo ju objavili v zadnji številki pred prazniki, smo bralce našega lista vidno razveselili: o tem govori število rešitev, ki smo jih prejeli. Posebno množičen je bil tokrat odziv iz Slovenije, kjer ima naš list prav tako številne bralce in prijatelje.

Križanka za odrasle je bila tokrat morda malo težja, vendar lahko z veseljem ugotovimo, da se je reševalci niso zbali; pa tudi napak smo odkrili izredno malo. To nam dokazuje, da imamo med bralci našega lista že kar dobro „izvežbane" ugankarje, ki jim bomo morali seveda večkrat napraviti veselje in objaviti kako križanko ali drugo uganko. Če pa so med njimi taki, ki tudi sami sestavljajo uganke, jih še posebej vabimo, da nam kaj pošljejo v objavo.

Za križanko, ki je bila namenjena odraslim, prejmejo nagrado:

Smolnikar Vladko, Železna Kapla
Boštjančič Joško, Bilčovs
Nučič Andrej, Ljubljana

Za otroško križanko pa so nagrajeni:

Krištof Niko, Šmihel pri Pliberku
Kajzer Metka, Ravne na Koroškem
Weiss Ivana, Šentjanž v Rožu

Nagrajencema v Sloveniji bomo nagrade tudi tokrat poslali po pošti, domačine pa prosimo, da se oglasijo v uredništvu. Vsem čestitamo, medtem ko ostalim reševalcem, ki jim sreča tokrat ni bila naklonjena, velja obljuba, da bomo kmalu spet objavili kakšno uganko.

In za zaključek še obe pravilni rešitvi:

KRIŽANKA ZA ODRASLE

Vodoravno: 1. in 6. Božič — Novo leto; 13. Korotan; 15. Paka; 16. spona; 18. Drago; 19. opereta; 22. Ines; 23. akna; 24. Kveder; 25. telega; 27. jež; 28. erotik; 29. karo; 30. am; 31. Aelita; 33. zaloga; 35. bu; 37. Tita; 38. tripol; 40. lim; 43. Assisi; 45. primes; 46. Mata; 47. Skol; 48. kristal; 50. rudar; 51. koder; 53. osat; 54. Amerika; 56. kandidat; 57. Ukana.

Navpično: 1. borke; 2. oranža; 3. žoga; 4. Ito; 5. ča; 6. narek; 7. oker; 8. vat; 9. l. s.; 10. epilog; 11. Tone; 12. Onega; 13. kdaj; 14. novota; 15. pedi; 17. Asam; 20. peta; 21. Atalos; 24. kritik; 26. Erol; 28. Elis; 29. kapela; 32. etilen; 33. zima; 34. Aladin; 35. Bask; 36. Uskok; 38. Trsat; 39. Ritt; 41. Itaka; 42. Mara; 44. soda; 45. Pisa; 46. Mura; 49. rod; 50. rek; 52. rd; 55. mu.

KRIŽANKA ZA OTROKE

Vodoravno: 1. in 4. Novo leto; 8. na; 10. Ra; 12. ao; 14. smola; 17. up; 18. srp; 20. ilo; 21. kri; 22. rt; 24. ar; 25. Velikovec; 27. J(anežič) A.; 28. at; 30. ura; 32. ena; 34. Ant; 36. N(aša) K(njiga); 37. Atene; 39. ee; 40. st; 41. vi; 43. Ivan; 44. kanu.

Navpično: 2. on; 3. vas; 5. era; 6. ta; 7. past; 9. polikanec; 11. opis; 13. or; 15. mi; 16. L. O.; 17. ur; 19. preja; 21. Kreta; 23. tla; 24. Ava; 26. Luna; 29. eter; 31. R(deči) K(riž); 32. et; 33. A(polon); 35. ne; 37. ata; 38. Eva; 40. S(lovenski V(estnik); 42. in.

Pri tržaških tovariših

(Nadaljevanje s 3. strani)

dali Rižarno. Ta je bila nekoč tovarna za luščenje riža, vendar konec oktobra 1943 je nemški okupator ta kompleks spremenil v zapor, v zbiralno taborišče za deportacije v Nemčijo, v uničevalno taborišče za vse nasprotnike nacifašizma, ki so jih mogli poloviti. Sušilnico so adaptirali za krematorijsko peč. Pokazali so nam celice, med njimi celico smrti, grob brez zraka in oken. Sem so prevažali iz zapora in stlačili ujetnike, ki jim je bila v nekaj urah namenjena smrt in požig. Po nekaterih pričevanjih so se jetniki pogostoma znašli skupaj s trupli, ki so bila namenjena v krematorij. Marsikaterega od nas je dvakrat zazeblo. Tudi celovški kavarnar Lerch je s tem krajem muk in smrti bil poklicno povezan. Koroški Slovenci se spominjamo njegovega procesa, ki ni bil proces. Saj tudi pri nas Wiesenthale bolj krivo gledajo kakor Lerche in Globočnike, nič drugače kakor v Trstu.

Končno smo se srečali še s poklicnimi tovariši iz slovenskega tržaškega gledališča in se počutili že kar nekako vznesene, toliko da nas ni naša igralska samozavest prerasla. Nušič nam je zlezel že kar v mezinec, kjer imajo ti umetniki tačas Virginijo Woolf. Takole smo potem z njimi strokovnjačili, modrovali in se nakrohotali. Le kdaj bomo imeli v Celovcu tudi tak prostoren, privlačen kulturni dom? Tam ga imajo že petnajst let.

Saj res, da ne pozabim, kaj bi bil Trst brez Miramara, brez te našopirjene avstro-ogrske romantike zapuščenih zmešanih fevdalk? Na vseh koncih rajnke Avstrije lahko srečaš te solzave spomine. Nas zdrave slovenske Plajberžane niso ne ganili ne presunili. Mnogo bližja nam je postala košata veverica pred gradom v krošnji bora, ko je trdovratno šobala in obračala med tačicama svoj storž.

Na koncu se navadno reče: ta kulturni izlet nam bo ostal zmeraj v spominu. Jaz pa pravim: bil je za nas z narodnopolitičnimi in kulturnimi spoznanji tako spodbuden, da ga bomo prav gotovo neki dan spet ponovili. Torej zaenkrat še nič o spominih. Tržaškim prijateljem pa vse dobro v novem letu 1980 in prisrčna zahvala!

Jožica Čertov

Vremenske razmere na Bleščeči (1084 m) v decembru 1979

Dnevi s padavinami	11
dnevi brez padavin	20
višina snega na začetku meseca	36 cm
višina snega sredi meseca	56 cm
višina snega na koncu meseca	77 cm
najmanjša višina snega	31 cm
največja višina snega	87 cm
najnižja temperatura	— 8 stopinj
najvišja temperatura	+ 9 stopinj
količina padavin v decembru	123,1 mm
količina padavin v Kotmari vasi	85 mm
količina padavin v Celovcu	65,4 mm
Količina padavin v letu 1980:	
v Kotmari vasi	1231,3 mm
v Celovcu	1073,6 mm

Vremenoslovska služba Slovenskega planinskega društva Celovec.

Borba proti gramozni jami se nadaljuje

Ko je gramozni mogotec Ratz pred leti nakupil nad 14 hektarjev lepe rodovitne zemlje med dravskim jezerom in rožansko magistralo, zahodno od Svetne vasi v Rožu, seveda nihče ni mislil na to, da je Ratz že takrat špekuliral na to, da bo tam pozneje pridobival gramoz. Okoliške kmete in javnost je uspaval s tem, da jim je pravil, da bo svet uporabljal samo za kmetijske namene ter celo zato, da bo na tem zemljišču redil muflone in konje. Tako je bilo pred leti. Danes pa je to zemljišče že prenamenjeno za proizvodnjo gramoza. Ratzu je uspela velika ukana. Čeprav so bili občani proti gramozni jami — pred zadnjimi občinskimi volitvami so se vse stranke uprle Ratzovim naklepom — je danes situacija takšna, da je vsaj trenutno Ratz dosegel svoj namen. Lepa rodovitna orna zemlja je že razrita (tri metre debelo plast rodovitne zemlje so ločili z buldožerji od spodnje plasti gramoza). Vendar okoliški kmetje in drugi občani še niso vrgli puške v koruzo. Borba proti gramozni jami se nadaljuje. Pritožba bo šla celo na upravno sodišče na Dunaj, pravijo kmetje.

Treba se je zavedati, da bi inštalacija gramozne jame pomenila ogromen hrup, ki bi ga morali prenašati okoliški občani in tudi drugače je škoda za rodovitno zemljo, ki je povsod zelo primanjkuje. Pred prenamembo zemljišča za gramozno jamo, je Ratz obljubil, da bo po eksploataciji gramoza uredil na tistem zemljišču kopališče, ki bo last občine. Verjetno je večinska stranka (SPÖ) nasedla tej vabi in dala zeleno luč za prenamembo zemljišča. Čeprav je Ratz vrgel v akcijo svoje stroje, pa zadnja beseda še ni padla. Tisti, ki obdelujejo zemljo in žive od nje dobro vedo, kakšna krivica se jim dela, zato se trdo borijo, da ne bi prišlo do realizacije tega projekta, ki pomeni krut poseg v naravno okolje.

Valentin Polanšek 13

BRATOVSKA JESEN

I. del

Potem se je zgodilo. Moje življenje se je zrušilo... Zvem, da je Minka umrla...

Da je v Celovcu pokopana...

Kot v strašnih sanjah sem se pripeljal na pokopališče v Trnjo vas, kakor mi je nekoč dejala rožanska ženica na Justininem domu. Letal sem med grobovi in še vedno nekaj upal; vprašal ljudi, če vedo, kje je moja Minka pokopana. Ko bi takrat vedel vsaj za naslov njenih staršev! Nihče mi ni mogel na pokopališču pomagati. Sesedel sem se na klop in jokal. Sprva tiho. Hotel sem še vedno prikriti svojo žalost pred ljudmi, četudi tujci. Ves sem bil iz sebe. Vedno huje me je žgalo v srcu. Jokal sem naglas. Skozi solze... ne vem... opazil naenkrat človeka pred seboj. Bila je ženska. Stala je pred menoj in me gledala. Kako je gledala...

Bila je Justina. Komaj sem jo spoznal, tako gosposko je bila oblečena. Ogovarjala me je. Dolgo je nisem razumel, da so njene tople besede namenjene meni. Vse mi je bilo, kot da me mučijo neverjetno hude sanje.

„Saj ste Domen! Mar niste vi Domen? Povejte, ali se motim! Ne, ne motim se! Oprostite mi! Kako naj vam pomagam?"

Prisedla je.

Ne vem, kaj sem ji odgovoril.

Roko je položila na moje dlani, s katerimi sem zakrival objokani obraz. Začutil sem, da so žive roke, vroče in drhteče. Hkrati pa me je pretreslo, kako so moje roke mrtvaško hladne.

Potem je spet govorila. Vsega se ne spominjam več.

Končno sem se toliko pomiril, da sem ji zaupal vso svojo nesrečo.

Justina me je dolgo gledala. Še ona je zadržano jokala. Ona, ki ni moje Minke nikdar videla! Ves sem bil narobe.

Justina mi je pomagala, da sva našla Minkin grob. Samega me je prustila.

Ko sem pritaval do velikih izhodnih vrat, sem jo zagledal.

Justina je čakala name. Do kolodvora se je peljala z mano s tramvajem. Ko me je vlak odpeljal, je rekla zbrano:

„Za njen grob bom jaz poskrbela."

S takimi predirljivimi spomini na svojo rajno ljubico je prispel zamišljeni Sončarjev hlapec v celovško vojašnico v tistih napetih januarskih dneh leta 1938.

Vpoklicani so drveli z vseh strani v mesto. Najrazličnejšo prtljago so vlačili s sabo. Takoj se je poznalo, kdo je bil imovitejšega stanu. Tak je nosil kovček. Večina Domnovih znancev pa je vlačila s sabo nahrbtnik. Vsak ga je nosil nekje bojazljivo ob sebi.

Ko so jih oblekli v vojaške uniforme, je zginila sleherna sled civilnega bistva z njih. Tudi ostrigli so jih po predpisih. Domnu so porezali lepe bujne lase. V zrcalu se je moral samemu sebi smejati. Uhlji so vse preveč štrleli od lobanje.

Vojaški svet je bil nekaj, da je vsakega mladega vojaka spremenil. Vsakega je oklestil do golega členka enote. Posameznik je imel svoje določeno mesto. Tekati, parirati, salutirati, marširati, eksercirati! To so postali pojmi, ki so fantom šli v mozeg. Svobodno voljo poedinca je vojaški ustroj izključeval. Nadrejeni so to znali. Po stari pretekli avstrijski vojaški tradiciji. Komandiranje je višjim voditeljem ugajalo. To se je na njih poznalo. Kako so se repenčili s svojo strumno držo!

Domen se je prvič moral spoprijeti s sovražnim odnosom vojaškega ustroja do slovenščine. Psovke so padale. Tudi od vojakov. Pa jih je moral požirati. Krivica se mu je zajedla v srce za vedno. Tako, on te sme psovati in poniževati z izrazi ‚čuš' in ‚bindišar' in ‚balkanez'. Ti pa mu ne smeš zamašiti gobca! Znano je bilo, da so že padale klofute. A niso kaznovali izzivača, ampak slovenskega fanta, ki je branil svojo materinščino.

V kolikor so čez tedne dajali izhod iz vojašnice, je Domen izrabil prvo priliko in šel iskat Minkin grob. Že prvikrat je opazil, da je gomila negovana in da raste v komaj prebujeni predpomladanski zemlji že zelenje. Hvaležno se je spomnil Justine.

Ob vsakem protsem času je ponavljal svoje obiske v Annabihlu.

Ko je našel Minkino gomilo polno v rožah iz vrtnarije, je srečal tudi Justino. Velika uteha mu je bilo njeno govorjenje. Do kasarne ga je pospremila in ga za prihodnjič povabila na obisk na svoj dom.

7 Sreda desetega oktobra tisočdevetstoštiriintištiridesetega mine brez posebnih dogodkov za partizane kurirske čete TV 32 na področju Komeljna, Vrhov in Belšaka. Le komandir sreča slučajno političnega funkcionarja, ki ima stalno vez z radiotelegrafisti. Da mu pismene napotke, kako je treba na mitingih seznanjati okoliške ljudi z dogodki zunaj po nemških frontah. Gotove reči itak zve komandir od Slavca. Samo zdaj pa uvidi, kako nujno je potrebno ‚obdelovati teren.' Funkcionar mu sporoči, kako je prišlo do svoboditve Beograda s pomočjo Rdečearmejcev:

Tri snežinke

Mamica Zima in očka Mraz sta imela tri hčerke, tri snežinke. Prvi je bilo ime Belinka, drugi Snežka in tretji, najmlajši, Srebrna. Družina je stanovala na velikem ledenem oblaku nad visoko goro. V hišici iz ledenih kristalov niso imeli štedilnika, temveč hladilnik, in kadar je hotelo sonce preveč toplo posijati na njihov mrzli domek, so se očka, mamica in tri hčere brž stisnili k hladilniku ter se pošteno ohladili.

Toda v deželo je prišla pomlad in tudi na visoki gori se je prikazalo prvo zelenje. Topli zrak se je dvigal više in više in dosegel njihov ledeni oblak, ki se je pričel topiti in se ulivati v obliki dežja na zemljo. Tudi hladilnik jim ni več pomagal.

„Joj, drage hčerke," je rekla mamica, „zbolela sem in čutim, da ne bom več dolgo."

„Tudi mene jemlje," je zastokal očka Mraz.

„Kaj bo z nami, ubogi moji otroci," je še zajokala mamica in se razpršila kot meglica v soncu, očka Mraz pa je prestrašeno zakričal, ker ga je pograbil s svojo veliko silo ledeni veter in ga odpihal daleč na sever, proti zemeljskemu tečaju, kjer ni nobene nevarnosti, da bi kdaj napočila pomlad.

Tri snežinke so ostale same v hišici iz kristala, ki je bila tako prozorna, kakor bi bila sezidana iz stekla in v katero je zdaj prijazno sijalo sonce. Seveda pa se snežinkam v njej ni zdelo prijazno. Kar slabo jim je bilo, tako jih je grelo, in Belinka, ki je bila najstarejša in tudi najpametnejša med njimi, je sestricama velela, da morajo brž od tod, če se hočejo rešiti.

Tri sestrice so zavezale vsaka v svojo culico nekaj ledenih kapljic za malico in zaprosile sonce, naj se jih usmili in za trenutek neha sijati. In sonce si je res za trenutek z velikim črnim dežnikom zakrilo ognjeno glavo, da sta nastala na svetu tema in mraz.

Brž so snežinke na ledenih perutničkah zajadrale proti severu, trudeč se, da bi dohitele očka Mraza, ki ga je nosil daleč pred njimi na svojih krilih ledeni veter. Toda zaman. Njihove perutničke so bile preslabotne, in ko je sonce spet posijalo izza dežnika, niso prevalile niti pol poti. Da se ne bi stopile, so morale sesti na smreko v temnem gozdu, čez katerega so ravno tedaj letele.

Stisnile so se v hladno senco pod košato vejo in mlajši dve sta od strahu zajokali. Od vročih solz bi se bili kar stopili, ko bi jima Belinka ne bila zagrozila, da ju bo pustila sami v gozdu, če takoj ne nehata jokati. Tega sta se prestrašili tako, da sta si brž posušili solze.

Belinka se je nagnila čez vejo. Zdolaj pod drevesom je sedel zajček.

„Zajček, zajček, ali veš, kod drži pot proti severu?"

„Ne vem, moja pot pelje na levo, do njive, kjer poganja prva solata," je rekel zajček in odskakljal.

Mimo je pritekla lisica.

„Lisica, lisica, ali veš, kod drži pot proti severu?" so zaklicale snežinke.

„Ne vem, moja pot pelje na desno, do vasi, kjer imajo v kurniku kokoške," je zaklicala in odhitela.

Nad smreko je priletel orel.

„Orel. orel, ali veš, kod drži pot proti severu?" so ga ustavile snežinke.

„Da, vem, vsak dan se tako visoko vzdignem v zrak, da vidim na obzorju deželo, kjer še zmerom pritiskata zima in mraz," je rekel orel.

„Zima in mraz!" so veselo vzkliknile snežinke. „To sta naša mamica in očka! Odnesi nas tja, ljubi orel!"

„Orel, orel, ali veš, kod drži pot proti z njimi visoko in daleč. In ko je bil že nad severno deželo, se ni spustil na mrzli breg, temveč jih je kar stresel s sebe, da so strmoglavile nizdol, vrteč se v zraku in vzklikajoč nekaj od groze, nekaj od veselja.

„Joj, že spet sneži," so rekli otroci tiste dežele, sedli na sanke in se veselo spustili po zasneženem klancu nizdol. Tri snežinke pa so v zraku našle še mnogo drugih svojih sestric in z njimi veselo zarajale snežni ples.

Mira Mihelič

Pametne misli

- **Užaljeni odpusti, žalivec nikoli.**
- **Časi so takšni, kakršne jih napravimo.**
- **Krepost ima mnogo pridigarjev, a malo mučencev.**
- **V deželi slepcev so slabovidni kralji.**
- **S svojo marljivostjo se sme vsakdo hvaliti.**
- **Več je vredno umreti neznan kakor brez časti.**
- **Kdor druge žali, sebe ne varuje.**
- **Hvaležnost je ena izmed tistih reči, ki jih ni mogoče kupiti.**
- **Duh je kakor padalo: deluje samo, kadar je odprt.**

Poljubček

Kaj je dečku,
da sedi
na zasneženem pločniku,
namesto,
kot večina ljudi,
na zapečku?
Ima široko odprte oči
in sanja . . .
Deček
se je tisto popoldne
naveličal igranja.
Vračal se je k stričku.
Pričelo je snežiti
in tedaj
mu je na razgretem ličku
zagorel
hladen
dotik snežinke.
Tako bel
in tako nenaden
je bil poljubček,
da je deček moral zamižati,
potem pa se je presenečen
sesedel
na kupček
snega.
In ni mogel vstati.

Plačilo za nevoščljivost

Vrsto let si je suhljat možiček z oguljeno polhovko na glavi ob začetku sezone pečenega maronija postavljal na trgu svojo kostanjarsko kolibico. Bila je zelene barve, toda prav tako oguljena kakor njegova polhovka.

Zaradi zelene kolibice se ga je prijelo ime „zeleni kostanjar. Mimoidoči so se radi ustavljali pri njem. Ne le zato, ker je dajal boljšo merico in nekaj ceneje kakor drugi prodajalci, temveč predvsem zavoljo njegove dobrodušnosti. Vsakomur je k merici navrgel še dobro besedo. Nikoli ni bil slabe volje, naj je bilo vreme še tako kislo. Kupci so čutili, da jih „zeleni" kostanjar dvojno ogreva: z vročimi kostanji in šegavo besedo.

Vskemu je znal pogledati v srce, vsakomur je umel pobožati, kjer ga je „bolelo". V svoji dobrosrčnosti je marsikatero merico odrinil tudi zastonj. Sleherno jutro jo je dobil deček, ki je po ranem raznašanju časopisov premražen hitel v šolo. Dajal jo je pomožnemu zidarskemu delavcu, ki si je maloslužek pošiljal družini na jug . . .

Tako je imel možiček zmeraj polne roke dela, le malokdaj se je utegnil ozreti po mestnem vrvežu. Sosedni prodajalec v stranski ulici pa je imel polovico manj kupcev. kdaj privoščil kosilo, ker je ves zamenil je, da gre „zelenemu" kupčija tako dobro zgolj zaradi ugodbi „zelenega" premagal z njegovega dolgoletnega mesta.

In res mu je šinila v glavo domislica. Poiskal je tržnega nadzornika, mu stisnil lepo nagrado in povedal, kaj ga „teži". Moža sta si namežiknila in stvar je bila urejena. Kmalu se je moral „zeleni" umakniti v stransko ulico, češ da je njegova lopica pregrda (rekli so nega mesta, ker se tam zbira več ljudi in je bolj viden. Razjedala ga je strupena zavist. Križemrok je ob svoji pečici razmišljal, kako biti v nakazo lepo urejenemu trgu.

Možička je očitek precej prizadel, a ne za dolgo. Brez upiranja neugledna), da bi še nadalje smela se je ubogljivo umaknil svojemu tekmecu. Ta si je dal postaviti novo, rumeno obarvano hišico misleč, da bo še bolj privabljala kupce kakor prejšnja zelena podrtija. Zanjo je moral odšteti lepe denarce, a rekel si je: ta strošek in tudi tisto nagrado si bom kmalu nadomestil z večjo prodajo! In se je smehljaje oziral proti stranski ulici, zdaj se bo pa kolo obrnilo . . .

Toda čudno prečudno, kolo se ni obrnilo.

„Rumeni" je na ves glas ponujal svoj kostanj, a iztržil je le malo. Drl se je, da bi čimveč prodal, toda s kupci ni znal govoriti. Dajal je pičle merice in še drage povrhu. Ljudje so ga tudi spraševali, kaj je z „zelenim", da je tako naglo izginil.

Kmalu je „rumeni" opazil, da ljudje vedno pogosteje zavijao v stransko ulico. Kaj neki se dogaja v tistem dolgočasnem zakotju? Radovednost mu ni dala miru, da je zaprl kolibico in skočil pogledat. Svojim očem ni mogel verjeti, ko je videl pred podrtijo „zelenega" pravcato gnečo kupcev, malo manjšo kakor v trgovinah pred podražitvijo . . .

Nevoščljivec se je vračal v svojo prodajalnico poln črne jeze na „zelenega". Ne tisti dan in noben drug dan ni mogel odkriti pravega vzroka „zelenčevega" uspeha.

„Klin sovjetskih ofenzivnih enot je osvobodil Krim in glavnina Rdeče armade je prodrla do Visle v Varšavo, Romunijo in Bolgarijo so že iztrgali iz nemških krempljev, Budimpešta je obkoljena."

Potem potegne dva dima iz cigarete in preide na italijansko fronto:

„V Italiji so zavezniki porinili prek Monte Cassina že do Florenc in Ravene. Rim so proglasili za odprto mesto."

Tukaj doda svoje:

„Da so Nemci to upoštevali, morda jim je zato vatikanski nuncij Pacelli dal kake odpustke?"

Lista v svoji beležnici in bere:

„V zvezi z atentatom na Hitlerja so kot posledice neuspeha likvidirali Nemci sami okoli 700 nemških oficirjev. Nenadna smrt generalfeldmaršala Rommla, takoimenovanega ‚puščavskega lisjaka' nemškega afrikakorpusa, bo nemara tudi v tej zvezi."

Spet nekaj cigaretnih dimov. Potlej pa:

„Po cenitvi zavezniške tajne službe se nahaja nad pol milijona pripornikov iz skoraj vseh evropskih dežel po številnih nacističnih kacetih."

Spet nov list:

„Tako shvalisani V-1 in V-2, nekake rakete ne pridejo Britancem do živega. Obratno: Zavezniki so pristali iz zraka pri mestih Arnheim in Nimwegen, to je, mislim, nekje na Holandskem. Antwerpen je njih cilj."

Funkcionar se presede:

„Romunija je napovedala Nemčiji vojno, nato, ko so odstranili Hitlerjevega kvislinga Antonescuja. Grčija in Finska sta pravtako osvobojeni."

Po premoru pa pikro doda:

„Krvnik Himmler, šef gestapa in policije, pa je postal vrhovni poveljnik rezervne armade v domovini in notranji minister Rajha!"

Komandir Domen sledi na dobljenem zapisku funkcionarjevim razlagam.

„Svoboda je tudi za nas blizu!" se razvname.

V sredo enajstega oktobra 1943. leta se okoli poldne nabere pri Opoldniku preko deset kurirjev. Dve posebni trojki prideta razočarani od Drave. Jelen pripoveduje:

„Razporedili smo se tako, da smo ostali v zadostni razdalji vsaksebi in smo lahko posamič opazovali onstranski dravski breg. Kajti tisti, ki uprasne trikrat z vžigalico, ne more sam za gotovo takoj pogledati v daljavo in opaziti drugo luč, ker so mu za trenutek zaslepljene oči. Tako smo signalizirali. Od druge strani ničesar. Čakali smo celo uro kot dogovorjeno, pa še malo čez. Poslušali smo. Ničesar ni bilo slišati. Kaj hočeš, nismo dobili nobenega znaka, nobene zveze."

Skupina ima gumijast čoln, v katerem se lahko pripelje hkrati čez Dravo do šest mož. Nekomu se že skomina po avanturi, da bi kurirski vodji svetoval, naj pošlje dva v izvidnico tja čez tiho reko. Neugnanec živčno sili in šepeta. Potem se le unese, ker vsak ve, da brez znaka, trikratnega vžiga vžigalic, ne sme nihče tvegati čez vodo. Potem se vrnejo na Komelj.

Slavec se posvetuje s komandirjem:

„Kako potem naprej? Ali je Bojeva četa gori na Svinški planini v takih škripcih, da ne more postaviti z nami več zveze? Tako si jaz mislim . . ."

Čez čas se oglasi komandir:

„In to je že nekaj dni, da je zveza pretrgana. Nekaj se tudi meni ne zdi v redu. Ko ne bi bilo povelja glede posebnih kurirjev in terenskih aktivistov, bi jaz segel po neki drugi . . .

Slavec je radoveden:

„Po kom bi segel? Pa vendar ne po tisti Pavli iz šmarješke strani?"

„Prav na to sem mislil. Ko bi vedel vsaj za javko onstran Drave, recimo prav na področju Svinške planine, pošljem Pavlo kar po legalni poti čez Velikovec, Grebinj tja. Kaj? To bi najhitreje šlo?"

In če znekaj trenutkov doda:

„Ko sem bil lani doma v naših krajih pri Gašperjevi skupini, kaj pa smo naredili? Poslali smo kar dve dekleti, Vojdovo Majdo in njeno sorodnico po normalni poti iz Kaple čez Sinčo vas in tu okoli prav noter v Črno. Pa sta vse uredili. Da brez večjega tveganja, ko če poženemo še take dobre kurirje čez hribe in grape po bližnjicah do prvih hudičevih zased!"

Lepi dnevi so v tisti jeseni in nekaj milega se pozibava v ozračju, ko da pride namesto starke zime razposajena mladenka pomlad. Tako komandirju kot namestniku ni prav, da se zadržuje zdaj taka številna skupina kurirjev pri Opoldniku. Ni trenutno jasno, kaj in kako . . .? Ker v prvi vrsti je posebno povelje: Pripraviti in zavarovati pot čez Dravo. Zato to tvegano čakanje . . .

„Počakajmo do jutri!" meni nekdo od mežiških kurirskih vodičev, ki se jezijo, da ne morejo dobiti zveze čez Dravo tja.

Domen se vznemirja. Ne poda se v hlev, kot nekajkrat, kjer gospodinja in kmetica opravljata živino. Večkrat govori z ženicama. Živo ga spominjata na znane dobre dekle in užitkarice iz Ojstrovine, ki vedno nekaj delajo. Zlasti ga kmetica spominja nekako na lastno mater. Nobena od žensk ga nikdar ne sprašuje, od kod je kakšen borec doma. Za Domna ne ugibata dolgo, kajti kapelško narečje, ki mu smukne zlasti v pogovoru z njima skozi zobe, ga takoj izdaja.

(Dalje prihodnjič)

Rojaki voščijo rojakom za novo leto

LEK

Tozd „Dren“ Prevalje

Delavci tovarne zdravil Prevalje želijo rojakom na Koroškem srečno in uspehov polno novo leto 1980!

Koroška kmetijska zadruga
Slovenj Gradec

Proizvajamo mleko, klavno živino in hmelj. Oskrbujemo kmete z repromaterialom in kmetijskimi stroji ter gradbenim materialom.

Se priporočamo in želimo obilo uspehov in sreče v novem letu.

SGP KOGRAD
MARIBOR

Kolektiv želi rojakom na Koroškem srečno, zdravo in uspešno novo leto!

Srečno in uspešno novo leto 1980 rojakom na Koroškem

želijo občinske skupščine in družbeno politične organizacije občin

Dravograd
Radlje ob Dravi
Ravne na Koroškem
Slovenj Gradec

KOKRA trgovska in proizvodna delovna organizacija Kranj

- Engro Kranj
- Detajl Kranj
- Veleblagovnica Globus Kranj

priporočajo spoštovanim potrošnikom nakup kvalitetnega tekstilnega in galanterijskega blaga, pohištva, zaves in talnih oblog

v svojih prodajalnah v Kranju, Radljah ob Dravi, na Jesenicah, na Bledu, v Škofji Loki, Gorenji vasi, Žireh, Metliki in Petrovaradinu po zmernih in dostopnih cenah.

Želimo mnogo zadovoljstva in uspeha v novem letu!

N

TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

Vse za dom in družino v veleblagovnicah

- **Ljubljana**
- **Škofja Loka**
- **Cerkno**
- **Kočevje**
- **Velenje**
- **Slovenj Gradec**
- **Ravne na Koroškem**
- **Žalec**

Priporočamo se kupcem tu in onstran meje ter želimo uspešno in zadovoljno novo leto.

Gostinsko podjetje „PECA“

z obratoma

- **hotel PECA v Mežici**
- **gostilna BRANČURNIK v Dobji vasi**

želi srečno novo leto ter se priporoča za obisk.

TIMA OSKRBNI CENTER
Maribor

LJUDSKI MAGAZIN
trgovina na malo
Prevalje

Želimo srečno in uspehov polno novo leto. Priporočamo se za nakup.

Temeljne organizacije združenega dela združene v rudnikih svinca in topilnica Mežica

proizvajajo:

- svinčene in cinkove koncentrate
- svinec v blokih, svinčeno pločevino, svinčene cevi in šibre
- vse vrste startnih aku-baterij v klasični in monoblok izvedbi: suhe neformirane, suho-formirane in konteiner
- trakcijske aku-baterije za vse vrste električnih vozičkov, elektrolokomotive, elektroviličarje, čolne itd.
- stacionarne aku-baterije za telefonske centrale, el. računske centre, trafo postaje, radio relejne postaje, zasilno razsvetljavo itd.
- specialne startne aku-baterije za težke pogoje dela
- separacijsko in flotacijsko opremo po licenci „WEMCO“ ZDA
- transportno opremo za lesno industrijo po licenci „SANGER& MASSIERER KG“ ZRN
- čistilne naprave za fekalne vode
- prodaja mineralov: vulfenit, ceruzit in kalcit.

Želimo rojakom na Koroškem zadovoljno in uspešno novo leto!

---

ljubljanska banka
Temeljna koroška banka
Slovenj Gradec

Enote:

Črna na Koroškem
Dravograd
Javornik
Mežica
Mislinja
Muta
Prevalje
Radlje ob Dravi
Ravne na Koroškem

Veselo in uspešno novo leto!

Nevarna zaostritev mednarodnega položaja . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

gega — sovjetskega. Oba pa imata skupen cilj: obvladati svet in ga kontrolirati; in to z utemeljitvijo, da zavarujeta drug drugega pred napadom. Tako je današnji svet dnevno soočen s prisotnostjo in z brezobzirnim zastopanjem interesov obeh vojaških supersil. Ob dogodkih v Afganistanu, kjer se je na zatožni klopi znašla Sovjetska zveza, pa morda le preveč pozabljamo, kako je Amerika šele v zadnjih mesecih izvajala povečan pritisk na zahodne države v zvezi z namestitvijo novih atomskih raket.

Odpor proti takim nasilnim oblikam reševanja mednarodnih problemov postaja v svetu vedno večji. Narodom postaja čedalje bolj jasno, da rešitev ni v povezovanju z enim ali drugim vojaškim blokom. Rešitev je nasprotno prav v razbijanju teh blokov in v nepopustljivi borbi za mir, za proces popuščanja napetosti, za prijateljstvo med narodi, še zlasti pa proti vsakemu tujemu vojaškemu, političnemu in vsakemu drugemu vmešavanju v notranje zadeve suverenih držav.

Koroški Slovenci živimo v nevtralni državi, ki pogosto vse premalo dosledno nastopa proti poskusom, da bi povsem zašla v vplivno področje enega bloka. Tudi naša naloga je, da se zavzemamo za spoštovanje avstrijske nevtralnosti in za dobre sosedske odnose z vsemi državami, na katere meji Avstrija. Avstrijska vlada pa se mora zavedati, da je dolžna izpolnjevati mednarodne pogodbe, na katerih temelji njena neodvisnost, to je predvsem državna pogodba — vključno njenega 7. člena.

Torej je borba za enakopravne odnose med narodi in državami tudi del borbe za naše pravice. Zato pa se moramo tudi mi pridružiti vsem tistim silam v svetu, ki odločno obsojajo vsako intervencijo velikih sil v tujih državah — ne glede na to, kdo in kje jo izvaja.

Katoliška prosveta v Šmarjeti v Rožu vabi na

KULTURNI POPOLDAN

v nedeljo 20. januarja 1980 ob 14. uri v farnem domu v Šmarjeti v Rožu.

Nastopata: Oder ‚Mladje' KDZ v Celovcu z lutkovno predstavo „Lisica tatica in Mojca Pokrajculja" in ansambel „Mladi mi" slovenske gimnazije v Celovcu.

Oder „mladje" KDZ v Celovcu vabi na uprizoritev igre

ČUDEŽNI PISALNI STROJČEK

v soboto 19. januarja 1980 ob 19.30 uri v kulturnem domu v Ločah.

Prireditelj: SPD „Jepa — Baško jezero" v Ločah.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Radiše" vabi na

4. RADIŠKI PLES

v soboto 26. januarja 1980 pri Taverju na Radišah. Igrajo „Fantje iz Podjune"

Prisrčno vabljeni!

Športno društvo Peca v Podjuni vabi na

SANKARSKE TEKME

v nedeljo 13. januarja 1980 s pričetkom ob 10. uri v PODJUNI (Sv. Hema).

Prijave: izključno od 9. do 10. ure tekmovalnega dne. Tekmovalo se bo v petih kategorijah. Zmagovalce čakajo lepi pokali!
Prijatelji zimskega športa prisrčno vabljeni!

Vabilo na smučarski tečaj

Slovenska športna zveza vabi, kot že nekaj let poprej, tudi letos na enotedenski smučarski tečaj, ki bo v semestralnih počitnicah in sicer od nedelje, 10. do sobote 16. februarja 1980.

Tečaj bo v dolomitskem zimskošportnem centru „Hochpustertal" s središčem Innichen/San Candido na Južnem Tirolskem. Tečajniki bodo bivali v Helm-hotelu v Vierschachu/Versciaco nekaj kilometrov za državno mejo ob vznožju 2433 m visokega Helma.

Polovični penzion (prenočišče, zajtrk, večerja) znaša 16.000 lir na dan. Otroci imajo popust. Tedenska vozovnica (39 žičnic, vlečnic in sedežnic ter ski-bus na Helmu, v Innichenu, v Sextenu, v Moosu, na Kreuzberpaßu in Toblachu) stane 41.200 lir. Otroci do 12 let imajo 20-odstotni popust.

Udeleženci enotedenskega smučarskega tečaja bodo imeli v dopoldanskih urah pouk v smučanju pod strokovnim vodstvom prof. Milana Kuppra, prof. Maje Kupper, prof. Atona Malleja in strok. učitelja Danila Prušnika. Udeležba šole smučanja je prostovoljna.

Število udeležencev je omejeno na 45 oseb in so zanje rezervirane dvo in troposteljne sobe, opremljene s prho in WC.

Interesenti naj se prijavijo najkasneje do 30. januarja 1980 tako, da prenakažejo prijavnino v znesku 500.- šil. na konto Slovenske športne zveze (2911) pri Posojilnici Celovec (4478030). Od prenakazanega zneska se bo odtegnilo 80.- šil. po sebi za smučarsko šolo, ostali znesek pa se bo upošteval pri plačilu penziona. V primeru odsotnosti (brez utemeljenega vzroka) zapade prijavnina.

Podrobnejše informacije glede prihoda v Vierschach/Versciaco z osebnimi avtomobili, zaključnega smučarskega tekmovanja i. t. d. bodo prijavljenci prejeli po 30. januarju.

Srečno 1980!
Predsednik — Danilo Prušnik

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 11 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Umetnost donavskih ladij — 10.30 Prosim k mizi — 10.55 Klub seniorjev — 11.35 Pustolovščina v Engadinu — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Igrajoča ura — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Muppetshow — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Oddaja XY — 21.20 Na zelenem bregu Save — 22.20 Viktor E. Frankl v pogovoru s Francem Kreuzerjem.

SOBOTA, 12. 1.: 12.20 Reklama — 12.25 Smuk za moške (Hahnenkamm) — 15.30 Šentjanževa noč — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Napete pustolovščine na zahodni obali Kanade — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto zvečer želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Anneliese Rothenberger vabi — 21.50 Šport — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 13. 1.: 11.00 Ura tiska — 15.15 Pogrešan na Japonskem — 16.45 Ko so ježi postali večji — 17.05 Bolek in Lolek — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Operni vodič — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Hreščak — 21.45 Poročila.

PONEDELJEK, 14. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Zakaj kristjani verujejo — 10.00 English on TV: Mark Twainova Amerika — 10.30 Šentjanževa noč — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Wombelovi — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živali pod vročim soncem — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.05 Rumpole, odvetnik za kazniva dejanja — 21.55 Večerni šport.

TOREK, 15. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina za začetnike — 10.00 Nova matematika — 10.30 Ljubljeni lažnik — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Fay — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Igra se lahko začne — 21.00 Videoteka.

SREDA, 16. 1.: 9.00 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Tako gospodari trgovsko podjetje — 10.30 Theo Lingen predstavlja Stana Laurela in Oliverja Hardyja — 17.00 Skrinja zakladov — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pustolovščine na Mrtvem morju — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zadnje šolsko leto — 22.00 Šport.

ČETRTEK, 17. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina za začetnike — 10.00 Obraz stoletij — 10.30 Zadnje šolsko leto — 17.00 Za predšolsko mladino — 17.25 Ante — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Obtožujem — 21.15 Oskar Werner bere Josefa Weinheberja — 22.00 Večerni šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 11. 1.: 17.25 Pregled sporeda — 17.30 Renesansa — 18.00 Zakaj kristjani verujejo — 18.30 Orientacija — 19.00 Vi želite — mi igramo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Svet knjige — 21.00 Dobri kralj Henrik — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Zrelostni izpit.

SOBOTA, 12. 1.: 17.00 Charles Darvinovo potovanje — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Smuk za moške — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvetnika — 20.15 Zastor gor — 21.15 Literatura — 22.05 Osumljenci.

NEDELJA, 13. 1.: 10.25 Kitzbüchel: Slalom za moške — 12.25 Slalom za moške — 16.15 Pregled sporeda — 16.20 Roza in njeni možje — 17.10 Amizantna komedija — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Kraj dejanja — 21.40 Šport — 21.55 Gore sveta.

PONEDELJEK, 14. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Angleščina za začetnike — 18.30 Po Avstriji — 19.00 Znanje danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Roza in njeni možje — 21.05 Apropos M. U. S. I. C. — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Hester Street.

TOREK, 15. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Velika mesta — Pariz — 19.15 Nova — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.03 Je že v redu — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

SREDA, 16. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Francoščina za začetnike — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Cafe Central — 21.00 Muslimani proti Moskvi — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Osvoboditev iz zakona.

ČETRTEK, 17. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Ruščina — 18.30 „Prihod angleških angelov — 19.15 Galerija — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Akcija energija — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB vabi na

SAK ples

v soboto, 19. januarja 1980 ob 20. uri v hotelu OBIR v Železni Kapli.

Prisrčno vabljeni!

OBVESTILO

V sredo 16. januarja 1980 bo ob 19. uri občinska seja občine Žitara vas v gasilskem domu v Miklavčevem.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 11. 1.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

SOBOTA, 12. 1.: 9.45 Od pesmi do pesmi — Od srca do srca.

NEDELJA, 13. 1.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 14. 1.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Šport — Koroški zbori pojo.

TOREK, 15. 1.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Celovški radijski dnevnik — Rdeče, rumeno, zeleno — Popevke.

SREDA, 16. 1.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Minute Z . . . — Literarna oddaja.

ČETRTEK, 17. 1.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Mladinska oddaja.

— ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI VESTNIK—

SELE

5. mednarodni novoletni namiznoteniški turnir

V nedeljo, dne 6. januarja 1980, smo v Selah priredili že tradicionalni 5. mednarodni novoletni namiznoteniški turnir.

Tega turnirja se je udeležilo 49 igralcev iz sledečih jugoslovanskih in koroških društev: Fužinar iz Raven, Olimpija Ljubljana, NTK Kočevje, športno društvo Dobrova pri Ljubljani, športno društvo iz Sodražice, oba kluba iz Borovelj, SC Völkendorf, DSG Baško jezero, ASC Celovec ter domačini. Tako je bila na tem turnirju poleg dobrih igralcev iz Jugoslavije zastopana tudi močna koroška elita. Imenujem le nekaj igralcev: Mirijam Čadež, ki igra v jugoslovanski reprezentanci; Carmen Traunig — večkratna koroška in celo avstrijska prvakinja ter udeleženka evropskega prvenstva; koroški prvak Jesenko; lanski koroški prvak Lettkemann; Oldberg, ki je bil letos skupaj z Lettkemannom koroški prvak v dvojici; juniorski koroški prvak Stridinger, idr.

Tekmovali so v treh skupinah. Najmočneje je bila zastopana skupina A, v kateri so igrali moški. Tu smo videli lepe in napete igre, ki so se pogosto odločile šele v 3. nizu (npr. Leš: Založnik, . . .). V tej skupini je zmagal in si tako osvojil naziv novoletnega prvaka Werner Lettkemann iz Borovlej pred Tomažem Založnikom od Olimpije in Bojanom Lešom iz Raven ter lanskim zmagovalcem Haraldom Jesenkom, ki je kljub poškodbi na nogi zelo dobro igral.

Skupina B je bila edina skupina, kjer so igrali samo koroški igralci. V tej skupini je zmagal domačin Herbert FALLE, 2. pa je bil Robert Tscharf pred Hubertom Mak (oba iz Borovelj ter Zdravkotom Oraže iz Sel.

V skupini C pa so igrala dekleta. Tu je bila raven precej izenačena. V tej skupini se je Carmen TRAUNIG že drugič posrečilo doseči naziv novoletne prvakinje. Po dramatični tekmi je v 3. nizu presenetljivo premagala jugoslovansko reprezentantko Mirijam Čadež od Olimpije. Druga pa je postala Ingrid Trbižan (Fužinar) pred Mirijam Čadež in Metko Horvat (Fužinar).

Ta turnir je počastil poleg selskega župana in drugih častnih gostov iz tuzemstva in inozemstva tudi predsednik kor. namizno teniške zveze, ki je v svojem govoru omenil dobre stike med koroško in jugoslovansko NT Zvezo. Pohvalil je tudi zelo dobro organizacijo tega turnirja, ki je bila v rokah Mirkota Oražeja. Nadalje je poudaril uspeh, da se nam je posrečilo pridobiti na novoletni turnir toliko dobrih igralcev in tako doseči visoko raven namiznega tenisa. Predsednik NTK Ravne pa je poudaril, da ravno ta turnir združuje oz. veže boljše stike med Slovenci oz. nemško in slovensko govorečo mladino.

Da smo imeli tudi temu turnirju ustrezne lepe nagrade nagrade, se bi zahvalili v prvi vrsti Slovenski športni zvezi, nadalje selskemu županu, Topšportu Pliberk, Krščanski kulturni zvezi v Celovcu, Zvezi slovenskih zadrug na Koroškem, Posojilnici Borovlje, Intrade Celovec, Našemu tedniku, Slovenskemu vestniku ter gostilni Falle.

Zahvalil bi se tudi g. provizorju Matku, ki nam je omogočil turnir s tem, da nam je dal na razpolago prostore.

Smučarsko skakanje: Pri mladincih zmaga Zahomčanov. V nedeljo 6. januarja so se odigravale na Gurah tekme mladinskih skakalcev. Pri mladih v skupini II je dominiral Sigi Godec iz Zahomca. S svojim skokom na 46.5 metrov je postavil tudi nov rekord in ob enem postal najboljši dneva. Pri mladincih v skupini I je zmagal Franc Wiegele, tudi iz Zahomca, postal je tretji najboljši dneva. Upajmo, da bomo ta dva imena še večkrat srečali v povezavi z smučarskim skakanjem, da jih bomo našli v srednjih vrstah, morda tudi v večjih okvirih. Slabše se je godilo Millonigu (Zahomec) pri že tradicionalni turneji 4 skakalnic (Obersdorf, Garmisch-Partenkirchen, Innsbruck in Bischofshofen). Zasedel je dvakrat 23. mesto ter po enkrat 26. in 47. mesto, kar mu je skupno prineslo 22. mesto z 826,6 točkami. S tem se Millonig še ni kvalificiral za Olimpiado.

Slalom: Križaj zasedel 8. mesto

Enkrat več je pokazal Križaj Bojan, da je v mednarodni areni smučanja eden najboljših. V slalomu, ki spada k tekmovanju za svetovni pokal, je zasedel 8. mesto. Zmagal je Peter Popangelov iz Bolgarije, ki je že v prvem slalomu te sezone pokazal svoje sposobnosti, ko je imel v prvem preizkusu najboljši čas, v drugem pa je padel. Njegova zmaga ne pride čisto nepričakovano.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 10. januarja 1980

Za 100 **din** dobite	54.- šil.
Za 100 **din** plačate	61.- šil.
Za 100 **lir** dobite	1,43 šil.
Za 100 **lir** plačate	1,52 šil.
Za 100 **mark** dobite	709.50 šil.
Za 100 **mark** plačate	725.80 šil.

SPD „Edinost" v Štebnu pri Globasnici vabi v petek 11. januarja 1980 ob 20. uri v gostilni JUENA na predavanje z barvnimi slikami V. Zaletela. Papeževo romanje na Poljsko, v Mehiko, ZDA in vseslovensko romanje v Rimu Vatikan in Rim Nekaj domačega

Prisrčno vabljeni!

Katoliška prosveta v Šmarjeti v Rožu vabi v nedeljo 13. januarja 1980 ob 14.30 uri v farni dvorani v Šmarjeti na predavanje z barvnimi slikami gospoda Vinka Zaletela

JAPONSKA, DEŽELA VZHAJAJOČEGA SONCA

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.